

**ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ,
ПРАВА ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА ПІДПРИЄМНИЦТВА І ПРАВА**

Освітньо-професійна програма Підприємництво
Ступінь вищої освіти Магістр
Спеціальність 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри

Ханлар МАХМУДОВ

13 грудня 2021 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Обґрунтування впровадження інновацій в перспективний план розвитку підприємства» (на матеріалах ТОВ «XXXXXXX» Миргородського району)

виконав здобувач вищої освіти денної форми навчання

Тетерюк Роман Сергійович

Керівник кваліфікаційної роботи,
к.е.н., доцент

Олена МИХАЙЛОВА

Полтава – 2021 року

**ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ,
ПРАВА ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА ПІДПРИЄМНИЦТВА І ПРАВА**

Освітньо-професійна програма Підприємництво
Ступінь вищої освіти Магістр
Спеціальність 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

Ханлар МАХМУДОВ.
13 вересня 2021 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА
ВИЩОЇ ОСВІТИ

Тетерюка Романа Сергійовича

1. Тема кваліфікаційної роботи «Обґрунтування впровадження інновацій в перспективний план розвитку підприємства» (на матеріалах ТОВ «XXXXXXXX» Миргородського району), керівник роботи к. е. н., доцент, доцент кафедри підприємництва і права Михайлова Олена Сергіївна затверджені наказом ПДАУ від 11 жовтня 2021 року № 997-ст.
2. Строк подання здобувачем вищої освіти роботи 20 грудня 2021 року
3. Вихідні дані до роботи:
статистичні дані господарської діяльності ТОВ «XXXXXXXX» Миргородського району за 2016–2020 рр.;
інші інформаційні дані (нормативно-довідкова література, літературні джерела, Інтернет-джерела, власні спостереження автора).
4. Зміст кваліфікаційної роботи:
Розділ 1. Теоретико–методичні засади інноваційного забезпечення розвитку аграрного підприємства
Розділ 2. Оцінка інноваційної діяльності підприємства
Розділ 3. Напрями впровадження інновацій в перспективний план розвитку підприємства

5. Перелік графічного матеріалу: рисунки, графіки за темою та об'єктом дослідження

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Застосування прикладних комп'ютерних програм	Вакуленко Ю. В., к. с.-г. н., доцент, доцент кафедри інформаційних систем та технологій	01.12.21	14.12.21

7. Дата видачі завдання 13 вересня 2021 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів кваліфікаційної роботи	Примітка
1	Вибір і затвердження теми роботи	07.09.20 – 27.09.20	
2	Складання і затвердження розгорнутого плану та завдання на кваліфікаційну роботу	30.09.20 – 26.10.20	
3	Опрацювання літературних джерел	27.10.20 – 23.12.20	
4	Збір, вивчення і обробка інформації, необхідної для виконання роботи	24.12.20 – 24.02.21	
5	Виконання теоретико-методологічного розділу роботи	25.02.21 – 18.05.21	
6	Виконання дослідницько-аналітичного розділу роботи	19.05.21 – 02.09.21	
7	Виконання проектно-рекомендаційного розділу роботи	03.09.21 – 10.12.21	
8	Застосування прикладних комп'ютерних програм	01.12.21 – 14.12.21	
9	Оформлення тексту роботи	13.12.21 – 16.12.21	
10	Нормо-контроль	17.12.21	
11	Попередній захист роботи на кафедрі	20.12.21	
12	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень і пропозицій	21.12.21	
13	Захист кваліфікаційної роботи	22.12.21	

Здобувач вищої освіти

Роман ТЕТЕРЮК

Керівник роботи

Олена МИХАЙЛОВА

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО–МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	9
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА... 20	20
2.1. Організаційно–економічна характеристика підприємства.....	20
2.2. Діагностика ефективності інноваційної діяльності у підприємстві.....	28
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ В ПЕРСПЕКТИВНИЙ ПЛАН РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА.....	38
3.1. Розробка комплексу інновацій в галузі рослинництва.....	38
3.2. Удосконалення інноваційної діяльності в галузі тваринництва.....	45
3.3. Економічний ефект від застосування заходів щодо удосконалення інноваційної діяльності підприємства.....	50
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63
ДОДАТКИ.....	70

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах господарювання в Україні ефективне функціонування аграрних підприємств неможливе без забезпечення їх інноваційного розвитку. Кризові явища в економіці уповільнюють впровадження інновацій у виробничі процеси підприємств, тому часто креативні ідеї так і залишаються на стадії розробки, не маючи можливості бути реалізованими на практиці. У зв'язку з цим набуває актуальності комплексне дослідження перспектив науково–технічного розвитку підприємства, розробка та впровадження проектів, що мають інноваційний характер.

Інноваційна спрямованість розвитку економіки передбачає ефективне функціонування аграрних підприємств для оптимальної спеціалізації та концентрації виробництва, підвищення конкурентоспроможності, інноваційної активності. Розвиток аграрних підприємств у сучасних умовах повинен базуватися на розвитку науки та досягненнях інноваційного прогресу. Інноваційні процеси розвитку аграрних підприємств пов'язані зі збільшенням доходів, орієнтованих на зростання виробництва та зниження собівартості продукції. Орієнтація аграрних підприємств на впровадження інновацій, втілених у нових продуктах та технологіях дозволяє адаптуватися до умов зовнішнього середовища, що постійно змінюються та протягом тривалого періоду утримуватися на ринку. Нині нагальною є потреба у вирішенні проблем, пов'язаних з стимулюванням розвитку аграрних підприємств.

Мета та завдання роботи. Метою кваліфікаційної роботи є розроблення теоретичних засад і практичних рекомендацій щодо впровадження інновацій в перспективний план розвитку підприємства та на цій основі підвищення ефективності його діяльності в цілому.

Відповідно до поставленої мети в роботі вирішувалися такі завдання:

– дослідити теоретико–методичні засади інноваційного забезпечення розвитку аграрного підприємства;

- здійснити організаційно–економічну характеристику об’єкта дослідження;
- провести діагностику ефективності інноваційної діяльності у підприємстві;
- розробити комплекс інновацій для галузі рослинництва;
- удосконалити інноваційну діяльність в галузі тваринництва;
- економічно обґрунтувати запропоновані заходи щодо впровадження інновацій в перспективний план розвитку підприємства.

Об’єкт дослідження кваліфікаційної роботи – інноваційна діяльність в галузях рослинництва та тваринництва ТОВ «XXXXXXXX» Миргородського району Полтавської області.

Предметом дослідження кваліфікаційної роботи є теоретичні, методичні та практичні аспекти оцінки інноваційної діяльності в підприємстві.

Методи досліджень. У процесі написання кваліфікаційної роботи використано методи, прийняті у дослідженнях економічного характеру: аналізу і синтезу – для деталізації об’єкта дослідження шляхом розчленування його на окремі складові частини; абстрактно–логічний – при визначенні предмета дослідження та формулюванні висновків і пропозицій; монографічний – для детального вивчення питання управління конкурентоспроможністю; різноманітні прийоми статистичних методів, а саме: порівняння – для зіставлення фактичних даних звітного та попередніх років; середніх і відносних величин – для визначення рівня економічної результативності виробництва продукції; аналітичних розрахунків – для аналізу господарської діяльності підприємства; економіко–математичний – для визначення окремих показників на перспективу.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно–правові акти України, форми бухгалтерсько–статистичної звітності ТОВ «XXXXXXXX» Миргородського району, літературні джерела, наукові праці за темою дослідження, довідково–нормативні матеріали, спостереження автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в опрацюванні теоретичних і практичних аспектів удосконалення інноваційної діяльності підприємства:

- уточнено теоретичні положення щодо питання здійснення інноваційних процесів в аграрному підприємстві;
- удосконалено методичні підходи до оцінки чинників, які впливають на інноваційну діяльність підприємства;
- набули подальшого розвитку сучасні погляди щодо розвитку інновацій в аграрній сфері.

Практична значущість Опрацьовані в кваліфікаційній роботі теоретичні положення, висновки і пропозиції щодо впровадження інновацій в перспективний план розвитку підприємства в ТОВ «XXXXXXX» на основі застосування ресурсозберігаючих технологій у галузі рослинництва, здійснення сортооновлення, зміни технології утримання корів та оптимізації їх кормового раціону можуть бути використані в інших сільськогосподарських підприємствах регіону.

Апробація результатів роботи. Основні результати досліджень та їх практичне застосування обговорювалися на щорічній студентській науковій конференції (м. Полтава, ПДАУ, 2021 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковані тези доповідей: «Особливості інноваційної діяльності в аграрному секторі України», «Інноваційні аспекти виробництва молока» та стаття «Теоретичні засади інноваційного забезпечення розвитку аграрних підприємств».

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст викладено на 58 сторінках друкованого тексту. Робота містить 26 таблиць, 4 рисунки, 10 додатків. Список використаних джерел налічує 75 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО–МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Одним із пріоритетних напрямів розвитку економіки України в ринкових умовах є впровадження інновацій. Ефективне використання інновацій в процесі виробництва сільськогосподарської продукції стає суттєвим чинником соціально–економічного розвитку аграрних підприємств. Широке впровадження інновацій в усіх напрямках діяльності підприємств позитивно впливає на зростання продуктивності праці, скорочення витрат і зниження виробничої собівартості, економію різних видів ресурсів, нарощування обсягів виробництва, підвищення ефективності господарювання. Вітчизняний аграрний сектор поступово почав перетворюватися у пріоритетну галузь національного господарства, демонструючи позитивну динаміку фінансових результатів. Саме тому інноваційний шлях розвитку аграрних підприємств може забезпечити стабільне економічне зростання та підвищення конкурентоспроможності галузі сільського господарства.

Питанням інноваційного забезпечення розвитку аграрних підприємств присвячено багато наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених та економістів: В.Г. Андрійчука, В.Я. Амбросова, Н.О. Афендікової, І.О. Вороніної П. Дракера, П.Т. Саблука, Б. Санто, Б. Твісс, В.А. Ковтун, Г.Є. Мазнева, В.М. Микитюка, О.Г. Шпикуляка та інших.

Постійна мінливість та невизначеність середовища, в якому функціонують аграрні підприємства, вимагає додаткових досліджень щодо інноваційного забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва.

У сільському господарстві інноваційна діяльність являє собою комплексний процес створення нових сортів, елітного насіння, поголів'я худоби, високопродуктивних сільськогосподарських машин і агрегатів, застосування ресурсозберігаючих технологій, впровадження прогресивних техніко–технологічних, організаційно–економічних, управлінських рішень.

Інноваційна діяльність як об'єкт управління характеризується безліччю параметрів управління. Наприклад, функції менеджера спрямовані для підтримки досягнутого стану системи, придбання нею нового якісного товару й досягнення балансу між елементами. Інноваційні системи мають три види параметрів: стану, управління і обрані параметри. Менеджер для підтримки досягнутого рівня системи спирається на параметри стану. Навіть ці порівняно прості параметри мають свою специфіку щодо інноваційної діяльності. Вони характеризують неоднакову швидкість процесів на різних стадіях, нерівномірність течії процесів, мінливість показників структури процесу, складні переплетення просторово-часових і причинно-наслідкових зв'язків [18, с. 72].

В основі інноваційного процесу лежить створення, упровадження і поширення інновацій, необхідними властивостями яких є науково-технічна новизна, практичне їх застосування і можливість комерційної реалізації з метою задоволення нових суспільних потреб.

На рис. 1.1 зображена загальна схема інноваційного процесу.

Рис. 1.1 Загальна схема інноваційного процесу [26, с. 34]

Інноваційний процес можна розглядати як комплекс послідовних дій, унаслідок яких новація розвивається від ідеї до конкретного продукту і поширюється під час практичного використання. Інноваційний процес – це не тільки складний, але і взаємопов'язаний процес створення інновацій з

використанням сукупності системи знань, наукової і маркетингової діяльності; сукупності засобів праці, що полегшують людську працю і роблять її продуктивнішою (техніка, прилади, устаткування, організація виробництва) [3, с. 50].

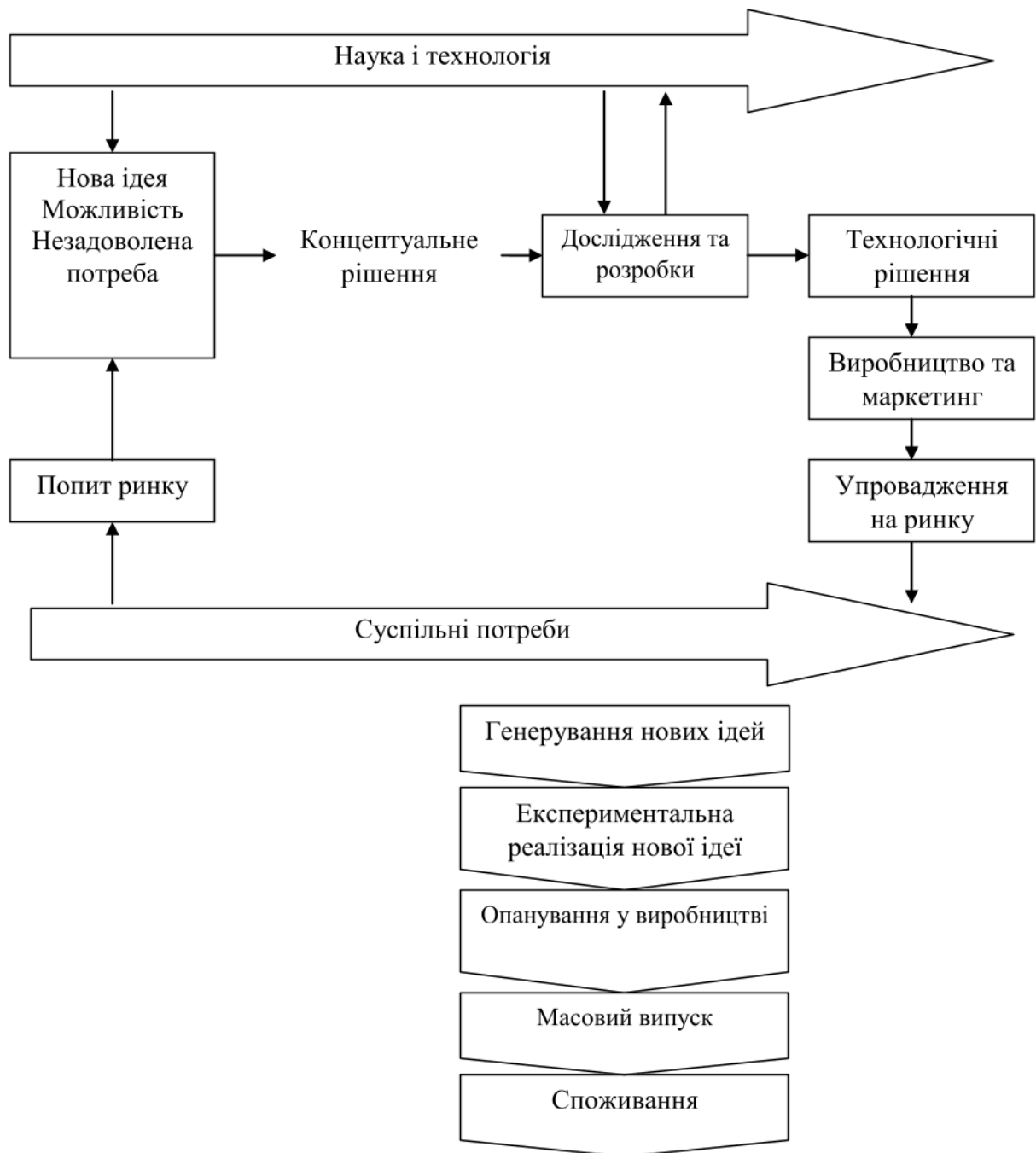

Рис. 1.2. Сутність інноваційного процесу як комплексу дій [13, с. 102]

Для забезпечення ефективності управління інноваційною діяльністю, в цілому, першочергове значення мають такі форми організації, за яких результат кожної стадії є основою для подальшого руху до наступної. Особливо важливе

стикування стадій, що забезпечує неперервність, гнучкість і динамізм усього процесу. Механізм стикування різних стадій інноваційного процесу показано на рис. 1.3.

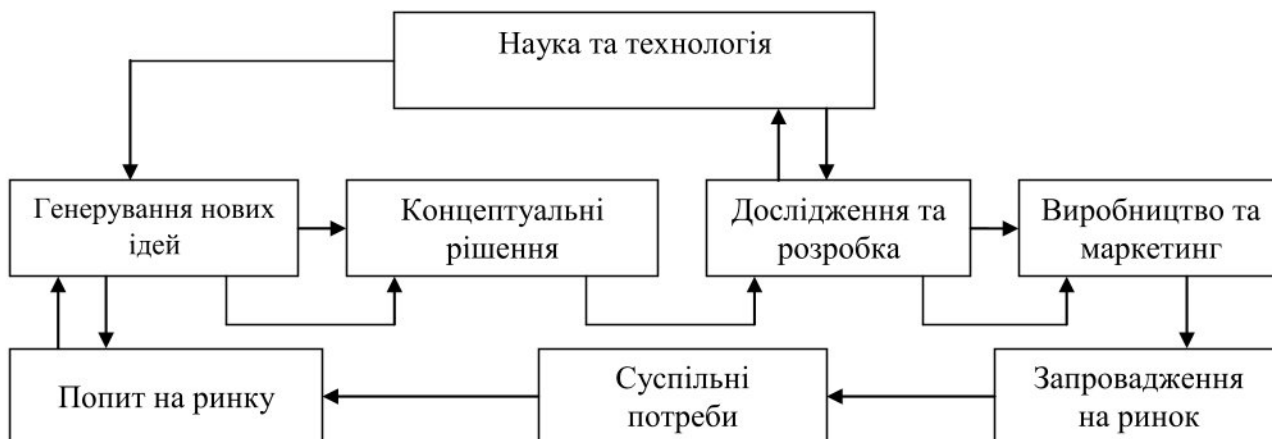

Рис. 1.3. Взаємозалежність стадій управління інноваційним процесом [3, с. 51]

Відсутність послідовного розвитку кожної стадії інноваційного процесу збільшує термін дифузії нововведень, і негативно позначається на конкурентоспроможності цілих галузей.

На інноваційні процеси в аграрному секторі мають безпосередній вплив особливості сільськогосподарського виробництва. Так, О.І. Янковська виділяє п'ять особливостей інноваційного процесу в сільському господарстві [74, с. 55]:

- 1) процес розробки нововведення може бути тривалим;
- 2) зазвичай інновації забезпечують покращення;
- 3) має місце дослідження живих організмів;
- 4) провідна роль належить науково–дослідним установам;
- 5) високий ступінь залежності від погоднокліматичних умов.

Г.М. Саранчук вважає, що вагомими особливостями інноваційної діяльності в аграрній сфері є [65, с. 29]:

- 1) широкий асортимент сільськогосподарської продукції та значна різниця в технологічних процесах її виробництва;

2) суттєві відмінності регіонів України за агротехнологічними умовами виробництва;

3) залежність виробничих технологій в аграрних підприємствах від природних умов;

4) розосередженість сільськогосподарського виробництва на великій за масштабом території;

5) значна різниця в періодах виробництва різних видів сільськогосподарської продукції;

6) установи, що займаються виробництвом науково–технічної продукції та сільськогосподарські товаровиробники не взаємодіють між собою;

7) не розроблений механізм передачі досягнень науки аграрних підприємствах.

Ми вважаємо, що причинами повільних темпів інноваційного розвитку аграрних підприємств є зниження рівня платоспроможного попиту, нестача фінансових ресурсів, не вигідні умови кредитування, нестабільність національної валюти, суперечливість законодавчої бази регулювання інноваційної діяльності. Значну роль у розвитку інноваційної діяльності в сільському господарстві повинна відігравати держава, зокрема визначати пріоритети базисних інновацій та формувати правовий механізм їх реалізації, забезпечити доступне кредитування, здійснювати моніторинг інноваційного потенціалу різних регіонів країни. Отже, інноваційне забезпечення розвитку аграрного сектору варто розглядати як важливе стратегічне завдання. В Україні існує значний потенціал для розвитку інноваційної діяльності в галузі сільського господарства

На думку М.А. Полегенької, мета інноваційної політики полягає в тому, щоб забезпечити впровадження інновацій у діяльність підприємств для оптимального завантаження виробничих потужностей. Для цього слід акцентувати увагу на таких напрямках [55, с. 52]:

1) зосередження на потребах тих споживачів і ринків, яким імпонує маркетингова політика підприємства;

2) оптимізація використання всіх видів ресурсів підприємства за рахунок концентрації на досягненнях в механізмах управління, виробничій та науковій сферах, технологіях.

Стратегія розвитку інновацій в аграрних підприємствах – це сукупність специфічних інструментів здійснення інноваційної діяльності для забезпечення конкурентних переваг та зростання рівня прибутковості. Складовими інноваційного потенціалу аграрних підприємств є інтелектуальна власність, науково–технічні розробки, кваліфіковані кадри, матеріально–технічна база тощо. Інноваційний потенціал аграрних підприємств розглядається як [15, с. 52]:

- 1) сукупність ресурсів, що потрібні для впровадження інновацій;
- 2) активи, що використовуються при здійсненні інноваційної діяльності;
- 3) можливості суб'єктів господарювання, що визначають строки, кількісні та якісні параметри їх інноваційної діяльності;
- 4) спроможність аграрних підприємств проявляти інноваційну активність;
- 5) ступінь їх готовності до здійснення активності в сфері введення інновацій;
- 6) масштабна динамічна система, яка здійснює інноваційну діяльність;
- 7) характеристика фактичного потоку нововведень;
- 8) пріоритетна складова інтелектуального потенціалу;
- 9) важлива складова інноваційного простору.

Інноваційний потенціал аграрних підприємств є динамічною системою накопичення, генерування та трансформування науково–технічних, управлінських, маркетингових ідей в інноваційні продукти [4, с. 69].

Особливістю проведення дослідно–конструкторських робіт в аграрній сфері є необхідність у тривалому періоді конструювання, оскільки люди у цій сфері мають справу з біологічним матеріалом. Конструювання сортів, гібридів рослин, порід тварин, хімічних речовин і технічних засобів, що використовуються в сільському господарстві, завжди пов'язано із значними витратами часу. Так, зокрема, на виведення нового сорту традиційним способом витрачається близько 10 років [47, с. 119].

На стадії дослідно–експериментальної розробки здійснюється остаточна

перевірка підсумків теоретичних досліджень, опрацьовується необхідна технічна документація, відбувається виготовлення та апробація зразків нових виробів. На сьогодні всі досягнення людства в плані економічного та соціального зростання тісно пов'язані з науково-технічним прогресом, який базується на пізнанні суспільства та природи, щоб застосувати закони їх розвитку у виробництві [8, с. 32].

Оцінювання ефективності інноваційної діяльності здійснюється на основі зіставлення результату від застосування інновацій та витрат на їх розробку, виробництво й споживання [57, с. 170].

Метод оцінювання ефективності інновацій залежить від об'єкту вимірювання ефективності.

Основними показниками економічної ефективності інноваційних проектів є:

– норма прибутку – коефіцієнт, що розраховується відношенням прибутку від інновації до одноразового первісного капіталу, який затрачено на реалізацію нововведення;

– період окупності – строк повернення фінансових ресурсів через отриманий від нововведень прибуток;

– чиста дисконтована вартість – різниця між теперішньою вартістю грошових потоків за весь термін дії нововведення та теперішньою вартістю інвестиційних витрат за цей строк;

– індекс рентабельності – відношення теперішньої вартості прибутку за період інноваційного проекту до обсягу інвестицій;

– внутрішня норма рентабельності – норма дисконтування, коли чиста теперішня вартість нововведення дорівнює нулю, тобто дисконтовані грошові потоки інвестиційних витрат і прибутку стають однаковими. Чим більший рівень внутрішньої норми рентабельності, тим вища ефективність проекту [66, с. 61].

Зараз існує оцінювання соціальних підсумків інноваційної діяльності підприємства. Цей показник використовується в розрахунках ефективності інноваційних проектів. Соціальний результат інноваційної продукції, що оцінений економічними показниками, є одночасно соціальним і економічним явищем, тому що задовольняє економічні і соціальні потреби суспільства. На практиці

економічна оцінка соціальних результатів пов'язана з оцінкою параметрів оточуючого людину середовища (виробничого чи природного).

Значна роль в удосконаленні інноваційної діяльності в аграрних підприємствах належить новітнім технологіям. Так, впровадження ресурсозберігаючих і мінімальних технологій обробітку ґрунту Mini-till, No-till або Zero-till та Strip-till пов'язане з певними проблемами, основними з яких є слабкий рівень державної підтримки, масштабні фінансові витрати, необхідність оновлення машинно-тракторного парку тощо. Впровадження сучасних систем землекористування та інформаційних агротехнологій неможливо здійснити без розробки та впровадження інноваційних інформаційних технологій. Програми АграрОфіс, ГІС Панорама Землеробство, ГЕО-Агро, JD Reports MAP, Farm Works Site (Pro), SMS Desktop Software (Advanced і Basic), Agro-Net NG та інші дають можливість автоматично розрахувати потребу в насінні, добривах, засобах захисту рослин і забезпечують функцію ефективного управління земельними, трудовими, виробничими та фінансовими ресурсами аграрних підприємств. Значні можливості ефективного використання ресурсів аграрних підприємств створює використання смартфонів і мобільних додатків, які можуть здійснювати контроль водіїв, нагадування й попередження, відстеження та контроль транспортних засобів, підтримку та супровід через програми Агронавт, ГЕОПлан, ГЕО-Обліковець, Кишеньковий вимірювач, Farm Works Mobile, SMS Mobile та інші [29, с. 149–150].

На сучасному етапі в галузі тваринництва, в тому числі й молочного скотарства склалися всі умови для переходу до інноваційного шляху розвитку. Реформування аграрного сектора економіки супроводжувалося моральним і технічним старінням техніки, відставанням технологій, які давно вичерпали свій ресурс. Назріла гостра необхідність освоєння нової техніки і технологій [75, с. 182].

Орієнтація на інноваційний тип розвитку тваринництва передбачає збільшення виробництва молочної продукції високої якості для забезпечення внутрішніх потреб країни та збільшення її реалізації в інші країни за рахунок впровадження комплексу інноваційних факторів (табл. 1.1).

Фактори інноваційного розвитку галузі молочного скотарства в Україні [7]

Фактори інноваційного розвитку	Інструменти
Біотехнологічні	Нові й покращені породи корів з більш високим генетичним потенціалом (породи корів із потенційною продуктивністю 7–9 тис. кг)
	Удосконалені способи годівлі, кормові добавки, премікси, біостимулятори, оптимізовані раціони тощо
	Нові ветеринарні препарати, нові методи діагностики та лікування хвороб тварин
Техніко–технологічні	Ресурсозберігаючі технології – зниження витрат і собівартості, економія ресурсів, спеціалізація робіт щодо вирощування та утримання тварин, підвищення відтворювальної здатності тварин, ефективна організація відпочинку і раціону тварин, ефективне використання систем транспортування й утилізації відходів Селекційно–племінна робота – удосконалення існуючих і створення нових порід тварин (гібридів), покращення продуктивних якостей тварин, використання генетичного потенціалу кращих порід Техніко–технологічне забезпечення – удосконалення умов утримання та обслуговування тварин, поліпшення умов праці, поліпшення якості тваринної продукції
Організаційно–економічні	Підвищення концентрації та спеціалізації виробництва, удосконалення організації, нормування й оплати праці, удосконалення управління (продуктивніші методи аналізу, планування, організації, мотивації та контролю)

Ми вважаємо, що розвиток інноваційної діяльності в галузі молочного скотарства можна прискорити з допомогою прийняття та реалізації Державної програми розвитку тваринництва в Україні на основі збільшення обсягу державних та іноземних інвестицій. Зростання інвестицій у галузь молочного скотарства повинно розглядатися як основний шлях розвитку сільських територій і збереження українського села. Перехід до стійкого економічного росту в галузі тваринництва України неможливий без стимулювання використання досягнень науки і техніки, впровадження інноваційних технологій.

Погоджуємось з думкою В.М. Микитюка, що інноваційна діяльність у галузі молочного скотарства повинна бути націлена на використання кращих вітчизняних і світових генетичних ресурсів, розширення відтворення поголів'я молочної худоби та збільшення її продуктивності, модернізацію виробництва

кормів, застосування новітніх технологій утримання тварин, впровадження технологій доїння із залученням провідних технічних розробок, профілактику та використання ефективних схем лікування хвороб [50].

Таким чином, інноваційний шлях розвитку за своєю суттю орієнтований на збільшення доходів, на відміну від екстенсивного та інтенсивного варіантів розвитку, метою яких є збільшення обсягів виробництва і зниження витрат відповідно. Орієнтація аграрного підприємства на інноваційний розвиток дозволяє йому адаптуватися до змін умов зовнішнього середовища і тривалий час утримуватися на ринку. Ефективність функціонування та розвиток підприємницьких структур в сучасних умовах господарювання неможливі без формування економічно обґрунтованої стратегії інноваційного розвитку. Проте кризові явища в економіці постійно гальмують інноваційний розвиток підприємства залишаючи більшість креативних рішень на ідейній стадії, унеможливаючи їх практичне втілення. Актуального значення за таких умов набуває створення ефективної системи управління інноваційними процесами на всіх етапах розвитку підприємства. Формування такої системи вимагає комплексного дослідження перспектив науково–технічного розвитку підприємства, розробки та впровадження саме таких проектів, які базуються на нововведеннях та мають інноваційний характер.

Висновки до 1 розділу

В сучасних умовах багато аграрних підприємств України в недостатній мірі використовують інструменти інноваційного забезпечення розвитку для зміцнення конкурентного потенціалу. Першочерговим завданням є визначення пріоритетних напрямів розвитку аграрних підприємств, забезпечення конкурентоспроможності продукції та підвищення ефективності виробництва.

Інноваційне забезпечення розвитку галузі рослинництва передбачає оновлення матеріально–технічної бази, впровадження ресурсозберігаючих і

мінімальних технологій обробітку ґрунту, мінімізацію залежності обсягу та якості виробленої продукції від природних умов, автоматизацію системи зрошення та поливання, здійснення моніторингу наявності шкідників, планування внесення інсектицидів, добрив, впровадження інноваційних інформаційних технологій тощо.

Суть інноваційного забезпечення розвитку галузі тваринництва полягає у оновленні технологічного обладнання, підвищенні відтворювальних функцій тварин, вдосконаленні норм годівлі, застосуванні перспективних технологій утримання. Здійснення ефективної інноваційної діяльності в аграрних підприємствах можливе лише за державної фінансової підтримки, яка має здійснюватися через систему економічних механізмів і важелів.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Організаційно–економічна характеристика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «XXXXXXXX» розташоване у селі XXXXXXXX Миргородського району Полтавської області. З районним і обласним центрами підприємство зв'язане шосейними шляхами. ТОВ «XXXXXXXX» віддалене від районного центру м. Миргород на 32 км, від обласного центру м. Полтава – на 96 км. Найближча залізнична станція знаходиться в м. Миргород на відстані 33 км.

Юридична адреса підприємства: вул. XXXX XX, с. XXXXXXXX, Миргородський район, Полтавська область, Україна, 37642. Форма власності ТОВ «XXXXXXXX» приватна.

Товариство було засновано 10 жовтня 2003 р. та зареєстровано Миргородською районною держадміністрацією. Статутний фонд товариства поділений на акції однакової вартості та складається із грошових та матеріальних внесків його учасників. Управління товариством здійснюють Загальні збори учасників, що визначають основні напрямки діяльності, затверджують плани звітів, обирають директора. Поточною діяльністю керує директор, контроль над яким здійснює ревізійна комісія.

Предметом діяльності ТОВ «XXXXXXXX» Миргородського району є:

- виробництво сільськогосподарської продукції;
- схов, складування і відповідне зберігання на товарних складах і зерносховищах матеріальних цінностей, сировини, продукції, товарів, вантажів;
- торгівельна діяльність у сфері оптової, роздрібної торгівлі щодо реалізації продовольчих і непродовольчих товарів, у т.ч. сільськогосподарською продукцією, не переробленим зерном, насінням, кормами для тварин;
- надання послуг у галузі рослинництва, обробка полів, сіяння і посадка культур, збір урожаю, підготовка продукції до збуту, її сортування і очистка.

Товариство має право купувати і отримувати в користування в установленому порядку будівлі, споруди, приміщення, обладнання, автотранспортні засоби, необхідні матеріали та сировину, продукцію у вітчизняних та іноземних підприємств будь-яких форм власності, організацій та установ, а також фізичних осіб, у тому числі за готівку, а також відчужувати, здавати в оренду, надавати в заставу та здійснювати інші дії щодо майна.

Прибуток товариства формується на основі доходів від здійснення виробничо-комерційної діяльності за виключенням матеріальних витрат, відрахувань на оплату праці, сплати податків, обов'язкових платежів, банківських відсотків. Згідно статуту прибуток, що залишається в розпорядженні товариства, використовується за цільовими напрямками відповідно до діяльності підприємства.

Товариство здійснює оперативний та бухгалтерський облік результатів своєї діяльності, а також веде статистичну звітність та подає її у встановленому порядку та обсязі органам державної статистики.

ТОВ «XXXXXXXX» належить до східного агрогрунтового району Лісостепової зони, а отже, знаходиться в умовах, сприятливих для виробництва сільськогосподарської продукції. Рельєф території господарства рівнинний, що сприяє розвитку рослинництва. Природно-кліматичні умови сприятливі для виробництва продукції рослинництва.

Структура управління ТОВ «XXXXXXXX» є ієрархічною. Ієрархічний тип структури має багато різновидів, але самої розповсюдженою є лінійно-функціональна організація, до якої належить організаційна структура ТОВ «XXXXXXXX» (додаток А). Виходячи з існуючої організаційної структури, формується апарат управління. Структура управління ТОВ «XXXXXXXX» представлена у додатку Б.

Для сільського господарства земля є незамінним і основним ресурсом, найважливішою складовою ресурсного потенціалу, оскільки одночасно виступає і предметом, і засобом праці.

Проаналізуємо зміну розміру сільськогосподарських угідь у ТОВ «XXXXXXXX» за досліджуваний період (табл. 2.1).

**Динаміка розміру та структури земельних угідь в ТОВ «XXXXXXX»
Миргородського району, 2016–2020 рр.**

Показники	Роки										2020 р. у % до 2016 р.
	2016		2017		2018		2019		2020		
	площа, га	питома вага, %	площа, га	питома вага, %	площа, га	питома вага, %	площа, га	питома вага, %	площа, га	питома вага, %	
Загальна земельна площа	7122,6	100	7052,5	100	6869,3	100	6615,9	100	6477,9	100	90,9
у т. ч. сільськогосподарських угідь	7122,6	100	7052,5	100	6869,3	100	6615,9	100	6477,9	100	90,9
з них: рілля	7122,6	100	7052,5	100	6869,3	100	6615,9	100	6477,9	100	90,9
Навантаження на одного середньо-облікового працівника, га: сільськогосподарських угідь	27,5	х	27,3	х	26,7	х	26,1	х	25,9	х	94,2
ріллі	27,5	х	27,3	х	26,7	х	26,1	х	25,9	х	94,2

Аналіз даних табл. 2.1 показує, що за досліджуваний період загальна земельна площа підприємства зменшилася на 644,7 га і становить 6477,9 га. Площа сільськогосподарських угідь та ріллі теж зменшилася на 644,7 га і в 2020 р. складається з 6477,9 га. У 2020 р. порівняно з 2016 р. у ТОВ «XXXXXXX» навантаження сільськогосподарських угідь на одного середньооблікового працівника зменшилося на 1,6 га (5,8 %), ріллі – на 1,6 га (5,8 %), що свідчить про зменшення чисельності працюючих та скорочення площі земельних ресурсів.

Для подальшого зростання обсягу та підвищення ефективності виробництва аграрної продукції підприємство має бути забезпечене в достатній мірі трудовими ресурсами. Загалом, від рівня забезпечення персоналом і продуктивності його праці залежить ефективність використання техніки, вчасне виконання робіт, обсяг і якість виробленої продукції та ряд інших економічних показників. Лише трудові

ресурси підприємства, виступаючи самостійним ресурсом з одного боку, є носієм іншого ресурсу – підприємницького хисту (інтелектуальних здібностей).

Проаналізуємо динаміку чисельності трудових ресурсів у ТОВ «XXXXXXXX» Миргородського району (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Динаміка чисельності трудових ресурсів
у ТОВ «XXXXXXXX» Миргородського району, 2016–2020 рр.**

Показники	Роки					Відхилення 2020 р. від 2016 р.	
	2016	2017	2018	2019	2020	абсолютне (+; –)	відносне, %
Середньооблікова чисельність працівників, зайнятих в сільському господарстві, осіб	259	258	257	253	250	–9	–3,5
з них у рослинництві	190	188	197	195	196	6	3,2
у тваринництві	69	70	60	58	54	–15	–21,7
Вироблено на одного середньооблікового працівника, тис. грн: валової продукції	244,0	245,3	246,7	252,1	204,3	–39,7	–16,3
чистого прибутку	130,8	41,0	51,9	–6,5	250,7	119,9	91,7

Аналізуючи дані табл. 2.2, ми дійшли висновку, що в 2020 р. порівняно з 2016 р. у ТОВ «XXXXXXXX» середньооблікова чисельність працівників, зайнятих в сільському господарстві зменшилася на 9 осіб (3,5 %) та становила 250 осіб. Кількість працівників галузі рослинництва збільшилася на 6 осіб (3,2 %) і становила 196 осіб, а чисельність працівників у галузі тваринництва зменшилася на 15 осіб (21,7 %) і становила 54 особи.

Матеріально–технічна база ТОВ «XXXXXXXX» формується з основних та оборотних засобів. Результати діяльності підприємства залежать від ефективності використання основних засобів. Проаналізуємо динаміку розміру, структури та показників ефективності використання основних засобів у ТОВ «XXXXXXXX» (табл. 2.3). Аналізуючи дані табл. 2.3, можна дійти висновку, що вартість основних засобів в 2020 р. порівняно з 2016 р. зменшилася на 25546,0 тис. грн

(43,7 %), що свідчить про списання машин та обладнання через фізичне зношення.

Таблиця 2.3

Динаміка складу, структури та показників ефективності використання основних засобів у ТОВ «XXXXXXX» Миргородського району, 2016–2020 рр.

Показники	Роки					Відхилення 2020 р. від 2016 р.	
	2016	2017	2018	2019	2020	абсолютне (+; –)	відносне, %
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	58410	31576	81614	92169	32864	–25546	–43,7
у т. ч.: будинки, споруди та передавальні пристрої	7478	7478	7628	11577	4990	–2488	–33,3
машини та обладнання	45582	48643	65062	68670	21843	–23739	–52,1
транспортні засоби	3764	9009	6854	9020	4053	289	7,7
інструменти, прилади, інвентар	1586	1633	2070	2902	1978	392	24,7
Структура основних засобів, %							
Будинки, споруди та передавальні пристрої	12,8	11,2	9,3	12,5	15,2	2,4	x
Машини та обладнання	78,1	72,6	79,7	74,5	66,5	–11,6	x
Транспортні засоби	6,4	13,5	8,4	9,8	12,3	5,9	x
Інструменти, прилади, інвентар	2,7	2,4	2,6	3,2	6	3,3	x
Показники ефективності використання основних засобів							
Фондозабезпеченість, тис. грн	1571,5	529,8	754,0	916,3	707,5	–864	–55,0
Фондоозброєність, тис. грн	497,5	286,1	352,8	421,6	353,8	–143,7	–28,9
Фондомісткість, грн	2,29	1,87	1,32	2,37	3,47	1,18	51,5
Фондовіддача, грн	0,44	0,58	0,76	0,42	0,29	–0,15	–34,1

Так, їх вартість зменшилася на 23739 тис. грн (52,1 %). Вартість будинків, споруд та передавальних пристроїв зменшилась на 2488,0 тис. грн (33,3 %). Вартість інструментів, приладів, інвентарю збільшилася на 241,0 тис. грн (55,8 %), транспортних засобів – на 927,0 тис. грн (44,4 %). За досліджуваний період в структурі основних засобів відбулися зміни. Так, питома вага вартості будинків, споруд та передавальних пристроїв збільшилася на 2,4 %, транспортних

засобів – на 5,9 %, інструментів, приладів, інвентарю – на 3,3 %. Частка вартості машин та обладнання зменшилася на 11,6 %.

Показник фондозабезпеченості зменшився на 864,0 грн (55,0 %) у зв'язку зі зменшенням вартості основних засобів. Показник фондоозброєності зменшився на 143,7 грн (28,9 %). Показник фондovіддачі зменшився на 0,15 грн (34,1 %) і у 2016 р. становив 0,29 грн, це означає, що на 1 гривню затрачених основних засобів було виготовлено продукцію вартістю 0,29 грн. Зменшення цього показника є негативним явищем, оскільки свідчить про зниження ефективності використання основних засобів. Показник фондомісткості відповідно збільшився на 1,18 грн (51,5 %) і складав 3,47 грн.

Оборотні засоби – це грошові кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди та фонди обігу. Їх завдання полягає у забезпеченні неперервного відтворювального процесу, який охоплює виробничу та обігову сферу.

Проаналізуємо динаміку розміру та рівень ефективності використання оборотних засобів у ТОВ «XXXXXXX» (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

**Динаміка розміру та ефективності використання оборотних засобів
у ТОВ «XXXXXXX», 2016–2020 рр., тис. грн**

Показники	Роки					Відхилення 2020 р. від 2016 р.	
	2016	2017	2018	2019	2020	абсолютне (+; –)	відносне, %
Середньорічна вартість оборотних засобів, тис. грн	13696	14133	10490	8628	12201	–1495,0	–10,9
Фондооснащеність виробництва, грн	441,9	452,6	404,0	569,7	1686,7	1244,8	281,7
Забезпеченість основних засобів оборотними, грн	0,62	0,69	0,54	0,78	1,07	0,45	72,6
Коефіцієнт обороту оборотного капіталу	1,672	1,623	1,956	2,118	2,394	0,722	43,2
Тривалість одного обороту, днів	218	221	201	197	187	–31	–14,2
Фондовіддача оборотних засобів, грн	2,04	2,06	1,25	2,43	3,72	1,68	82,4
Фондомісткість продукції, грн	0,49	0,50	0,80	0,42	0,27	–0,22	–44,9

Аналіз даних табл. 2.4 показує, що за аналізований період вартість оборотних засобів зменшилась на 1495,0 тис. грн (10,9 %). У 2020 р. порівняно з 2016 р. показник фондооснащеності виробництва збільшився на 1244,8 грн (181,7 %), що можна пояснити збільшенням вартості оборотних засобів та зменшенням площі сільськогосподарських угідь.

Спостерігаємо підвищення рівня забезпеченості основних засобів оборотними на 0,45 грн (72,6 %). Чим вищий коефіцієнт оборотності, тим ефективніше використовуються оборотні засоби. У 2020 р. у ТОВ «XXXXXXXX» коефіцієнт обороту збільшився на 0,722, що свідчить про зростання рівня ефективності використання оборотних засобів. Тривалість одного обороту зменшилася на 31 день, що теж свідчить про підвищення ефективності використання оборотних засобів. Показник фондівіддачі збільшився на 1,68 грн (82,4 %), як наслідок, показник фондомісткості зменшився на 1,13 грн (44,9 %). Таким чином, у ТОВ «XXXXXXXX» за період дослідження суттєво збільшилась вартість оборотних засобів та значно підвищився рівень ефективності їх використання, що позитивно вплинуло на кінцеві результати діяльності підприємства.

Під спеціалізацією підприємства розуміють зосередження його діяльності на виробництві певного виду чи видів конкурентоспроможної товарної продукції, для виробництва яких є найкращі умови, тобто здійснюється переважний розвиток однієї або кількох галузей. Перше місце в структурі товарної продукції досліджуваного підприємства займає зерно – 35,8 %, друге місце – соняшник (20,2 %), третє – соя (16,3 %). Отже, можна зробити висновок що підприємство має зерно–технічний виробничий напрямок. Значення коефіцієнту спеціалізації становить 0,256 і свідчить, що ТОВ «XXXXXXXX» має середній рівень спеціалізації.

Проаналізуємо результати виробничо–фінансової діяльності ТОВ «XXXXXXXX» (табл. 2.5).

Як свідчать дані табл. 2.5, в ТОВ «XXXXXXXX» в 2020 р. порівняно з 2016 р. вартість валової продукції зменшилася на 12132,7 тис. грн (19,2 %) і становила

51064,1 тис. грн. У 2020 р. порівняно з 2016 р. розмір валової продукції в розрахунку на 1000 грн основних виробничих та оборотних засобів збільшився на 256,7 тис. грн.

Таблиця 2.5

**Результати виробничо–фінансової діяльності ТОВ «XXXXXXX»
Миргородського району, 2016–2020 рр.**

Показники	Роки					Відхилення 2020 р. від 2016 р.	
	2016	2017	2018	2019	2020	абсолютне (+; –)	відносне, %
Вартість валової продукції, тис. грн	63196,8	63297,4	63413,9	63784,1	51064,1	–12132,7	–19,2
у т. ч. на 100 га сільськогосподарських угідь	887,3	897,5	923,1	964,1	788,3	–99,0	–11,2
на 1 середньооблікового працівника	244,0	245,3	246,7	252,1	204,3	–39,7	–16,3
на 1000 грн основних та оборотних засобів, грн	876,4	1384,8	688,5	632,8	1133,1	256,7	29,3
Виручка від реалізації продукції, робіт, послуг, тис. грн	139428	109514	144065	192235	215801	76373	54,8
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	74718	88331	88084	176384	153588	78870	105,6
Чистий прибуток, тис. грн	33876	10582	13338	–1636	62674	28798	85,0
Прибуток від реалізації продукції рослинництва, тис. грн	15846	17507	15969	2626	30564	14718	95,7
Прибуток від реалізації продукції тваринництва, тис. грн	4654	4179	6233	–3509	6413	2759	45,9
Коефіцієнт автономії	0,953	0,945	0,959	0,880	0,857	–0,096	x
Загальний коефіцієнт ліквідності	4,756	6,875	9,842	8,300	7,016	2,26	x
Рівень рентабельності галузі рослинництва, %	47,1	25,6	37,7	18,2	55,8	–1,3	x
Рівень рентабельності галузі тваринництва, %	13,6	13,2	4,6	–5,4	11,2	–2,4	x
Рівень рентабельності підприємства, %	45,3	11,9	15,1	–0,9	40,8	–4,5	x
Норма прибутку, %	46,9	23,1	14,5	–1,6	139,1	92,09	x

Розмір виручки від реалізації збільшився на 76373,0 тис. грн (54,8 %) і складав 215801 тис. грн. Чистий прибуток за 2016–2020 рр. збільшився на 28798,0 тис. грн (51,6 %) і в 2020 р. становив 62674,0 тис. грн. Позитивним явищем є збільшення розміру прибутку в галузі рослинництва на 14718,0 тис. грн. (95,7 %). Але через зростання витрат рівень рентабельності зменшився на 1,3 %. За досліджуваний період розмір прибутку в галузі тваринництва збільшився на 2759 тис. грн (45,9 %). Рівень рентабельності в галузі знизився на 2,4 %. Коефіцієнт автономії зменшився на 0,096, але його значення перевищує нормативне (0,5), це свідчить про невисоку залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Загальний коефіцієнт ліквідності в ТОВ «XXXXXXXX» у 2020 р. вказує на те, що на 1 грн поточних зобов'язань припадало 7,02 грн поточних активів підприємства. Значення коефіцієнта є більшим від одиниці, отже підприємство не є ліквідним. Зниження рівня рентабельності на 4,5 % пов'язане зі збільшенням розміру собівартості. Значення норми прибутку зросло на 92,09 % за рахунок збільшення чистого прибутку та зменшення вартості основних засобів.

Таким чином, можна зробити висновок, що ТОВ «XXXXXXXX» має значний ресурсний потенціал, що дозволяє здійснювати виробництво сільськогосподарської продукції в достатній кількості для забезпечення споживачів. Підприємство займається виробництвом продукції рослинництва та тваринництва, має середній рівень спеціалізації. ТОВ «XXXXXXXX» обрало інтенсивний тип розвитку, що дозволяє за рахунок підвищення якісних показників збільшувати обсяг виробництва продукції.

2.2. Діагностика ефективності інноваційної діяльності у підприємстві

Широке впровадження інновацій в усіх напрямках діяльності аграрних підприємств позитивно впливає на зростання продуктивності праці, скорочення витрат і зниження виробничої собівартості, економію різних видів ресурсів,

нарощування обсягів виробництва якісної сільськогосподарської продукції, підвищення конкурентоспроможності та прибутковості.

Впровадження інновацій у виробництво ТОВ «XXXXXXXX» Миргородського району проводиться згідно з Планом реалізації інноваційного проекту, що являє собою комплексний перелік організаційних, науково–технічних й інших заходів, спрямованих на вирішення конкретного завдання чи досягнення певної мети.

У ТОВ «XXXXXXXX» управління інноваційною діяльністю здійснює управлінський персонал, зокрема керівники виробничих підрозділів та головні спеціалісти. В підприємстві створюється робоча група для реалізації проекту, що вирішує нові задачі, відмінні від завдань, які стояли перед існуючим функціональним підрозділом. Кожен член робочої групи має, як правило, двох керівників (керівників груп та керівників функціональних підрозділів). Для управління проектом може бути визначений спеціальний керівник. Склад групи по проекту залежить від складності проекту.

У ТОВ «XXXXXXXX» інновації розробляють та впроваджують: директор підприємства, управлінський персонал (заступники директора та керівники тих підрозділів підприємства, що займаються виробничими процесами – головний економіст, головний бухгалтер, менеджер, головний агроном, головний зоотехнік), персонал планово–економічного відділу.

Аналізуючи інноваційну діяльність за останні 5 років у ТОВ «XXXXXXXX», ми дійшли висновку, що не кожного року підприємство впроваджує новинки у виробництво. Це можна пояснити відсутністю мотивації працівників до генерування креативних ідей, наявністю ризиків, що нововведення не призведуть до зниження витрат на виробництво продукції чи підвищення її якості.

У галузі рослинництва впровадження інновацій дає змогу підвищити кількісні та якісні показники виробництва продукції. Підприємство займається вирощуванням озимої пшениці, жита, кукурудзи, ярого ячменю, соняшнику, сої. Використовує наступні сорти: озимої пшениці – Смуглянка, Куяльник; жита – Хамарка, Діхар; кукурудзи – Оржиця, Хотин; ячменю – Парнас, Інклюзив;

соняшнику – Атілла, Заграва; сої – Венус. За 2016–2020 рр. сортооновлення не здійснювалося. Через нестабільні погодні умови, недотримання строків збору врожаю підприємство отримує менший обсяг виробництва продукції від потенційно можливого. Проаналізуємо зміну урожайності та рентабельності продукції рослинництва в ТОВ «XXXXXXX» (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

**Динаміка урожайності та рентабельності продукції рослинництва
в ТОВ «XXXXXXX» Миргородського району, 2016–2020 рр.**

Показники	Роки					Відхилення 2020 р. від 2016 р.	
	2016	2017	2018	2019	2020	абсолютне (+; -)	відносне, %
Урожайність, ц/га							
Пшениця озима	45,5	48,5	51,1	42,4	47,3	1,8	4,0
Жито	14,5	13,5	13,9	12,7	14,9	0,5	2,8
Ячмінь ярий	36,6	35,9	39,8	37,5	42,8	6,2	16,9
Кукурудза на зерно	90,3	78,6	86,3	70,1	80,3	-10	-11,1
Соняшник	26,3	25,8	26,4	24,4	25,6	-0,7	-2,7
Соя	25,7	24,9	23,3	21,6	23,7	-2	-7,8
Рентабельність, %							
Пшениця озима	45,5	48,2	49,5	36,9	54,1	8,6	x
Жито	18,9	17,3	16,9	13,8	18,0	-0,9	x
Ячмінь ярий	36,3	33,1	34,6	27,6	28,3	-8	x
Кукурудза на зерно	54,2	68,9	76,8	65,8	69,8	15,6	x
Соняшник	5,9	23,9	39,6	33,1	32,3	26,4	x
Соя	115,8	96,4	89,7	74,6	82,3	-33,5	x

Як свідчать дані табл. 2.7, у 2020 р. порівняно з 2016 р. урожайність кукурудзи на зерно зменшилася на 10 ц/га (11,1 %) через погодні умови (недостатню кількість опадів). За досліджуваний період урожайність соняшнику знизилася на 0,7 ц/га (2,7 %), сої – на 2 ц/га (7,8 %), що можна пояснити незначним порушенням строків збирання врожаю. Урожайність озимої пшениці, жита, ярого ячменю підвищилася відповідно на 1,8 ц/га (4,0 %), 0,5 ц/га (2,8 %), 6,2 ц/га (16,9 %). Рівень рентабельності пшениці зріс на 8,6 %, кукурудзи – на 15,6 %, соняшнику – на 26,4 %, що свідчить про зростання середньореалізаційних цін швидшими темпами, ніж витрати на виробництво та реалізацію цих видів продукції. Рентабельність жита, ярого ячменю та сої мала тенденцію до зниження, що пов'язано з реалізацією продукції за не вигідною ціною.

Розглянемо склад машинно–тракторного парку, наявного в ТОВ «XXXXXXXX» (табл. 2.8).

Отже, як свідчать дані табл. 2.8, підприємство забезпечене технікою, але коефіцієнт готовності дорівнює 1 лише по кукурудзозбиральних комбайнах, косарках тракторних та прес–підбирачах.

Таблиця 2.8

**Склад машинно–тракторного парку
в ТОВ «XXXXXXXX» Миргородського району, 2020 р.**

Показники	Наявність, шт.	У тому числі справних, шт.	Коефіцієнт готовності, %
Трактори	30	28	0,95
Вантажні автомобілі	21	18	0,83
Зернозбиральні комбайни	6	4	0,67
Кормо– та силосозбиральні комбайни	4	2	0,5
Жниварки валкові	4	2	0,5
Косарки тракторні	3	3	1
Граблі тракторні	3	2	0,67
Прес–підбирачі	1	1	1
Плуги	13	12	0,92
Культиватори	25	24	0,96
Борони	10	9	0,9

ТОВ «XXXXXXXX» використовує трактори ХТЗ–150 К, Т–150 К, ХТЗ–181.20, МТЗ 80, ЮМЗ 6; вантажні автомобілі – Краз, Камаз, Маз, Зіл; зернозбиральні комбайни – Славутич, Джон Дір, Клаас; кормо– та силосозбиральні комбайни – КСС–2,6 А. Жниварки валкові – ЖВП 6,4 А, ЖВП 4 9 Шумахер; культиватори – КПС–6ПМУ, КШН–5,6 «Резидент».

За період 2016–2020 рр. заслуговують на увагу такі впровадження в галузі рослинництва:

1. У 2018 р. для підвищення урожайності та екологічності продукції рослинництва ТОВ «XXXXXXXX» придбало установку «Урожай», функції якої – здійснення мікрохвильового передпосівного обробітку насіння різних сільськогосподарських культур. Суттєвою перевагою у використанні установки «Урожай» є скорочення витрат на засоби захисту рослин і підвищення якості одержаної продукції. У 2017 р. на засоби захисту сільськогосподарських культур

у ТОВ «XXXXXXX» було витрачено 5223,4 тис. грн, вартість запропонованої установки – 2250,0 тис. грн. Витрати на електроенергію для протруювання насіння на 2014 р. за розрахунками складуть 2630 тис. грн. Отже, в 2018 р. підприємство змогло заощадити 543,4 тис. грн, відмовившись від хімічного обробітку посівного матеріалу.

2. ТОВ «XXXXXXX» в 2020 р. дотримувалося науково обґрунтованих норм внесення мінеральних добрив під технічні культури, що дозволило зекономити витрати на їх придбання та підвищити якість соняшнику та сої. Так, у 2020 р. під соняшник з мінеральних добрив вносили аміачну селітру з розрахунку 150 кг/га, під сою – карбамід (20 кг/га) та нітроамофоску (100 кг/га). Зниження величини внесення мінеральних добрив не вплинуло на урожайність, оскільки насіння пройшло мікрохвильову передпосівну обробку. Загальна сума витрат на купівлю добрив складає 10859,1 тис. грн. Оскільки на придбання добрив для внесення під технічні культури у 2019 р. підприємство затратило 11288,1 тис. грн, то економія витрат в 2020 р. склала 429,0 тис. грн.

Проаналізуємо основні показники економічної ефективності виробництва продукції рослинництва ТОВ «XXXXXXX» (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

**Динаміка ефективності виробництва продукції рослинництва
ТОВ «XXXXXXX» Миргородського району, 2016–2020 рр.**

Показники	Роки					Відхилення 2020 р. від 2016 р.	
	2016	2017	2018	2019	2020	абсолютне, (+; –)	відносне, %
Виручка від реалізації, тис. грн	33717	36833	32812	6967	66760	33043	98,0
Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн	17871	19326	16843	4341	36196	18325	102,5
Прибуток від реалізації продукції рослинництва, тис. грн	15846	17507	15969	2626	30564	14718	95,7
Рівень рентабельності галузі рослинництва, %	57,1	35,6	47,7	28,2	55,8	–1,3	x
Затрати праці, тис. люд.-год.	263,9	286,6	258,8	335,4	433,4	169,5	64,2
Вироблено валової	31002,7	30143,2	25786,4	32902,2	26964,2	–4038,5	–19,2

продукції рослинництва, тис. грн							
Трудомісткість виробництва, люд.–год./грн	12,57	14,23	16,39	14,64	25,55	12,98	103,3
Продуктивність праці, грн/люд.–год.	79,56	70,25	61,00	68,28	39,14	–40,42	–50,8

Аналіз даних табл. 2.9 свідчить про підвищення рівня ефективності виробництва продукції рослинництва ТОВ «XXXXXXX». Так, за досліджуваний період виручка від реалізації продукції рослинництва зросла на 33043 тис. грн (98,0 %). Повна собівартість реалізованої продукції зросла на 18325 тис. грн (102,5 %). Відбулося зростання суми прибутку на 14718 тис. грн (95,7 %). Рівень рентабельності виробництва продукції даної галузі за період 2016–2020 рр. зменшився на 1,3 %. Поряд із збільшенням затрат праці на виробництво продукції рослинництва на 169,46 тис. люд.–год. (64,2 %), знизилась вартість валової рослинницької продукції на 4038,52 тис. грн (19,2 %). Трудомісткість виробництва зросла у 2020 р. порівняно з 2016 р. на 12,98 люд.–год. (103,3 %), а продуктивність навпаки знизилась на 40,42 грн на 1 люд.–год. затрат праці.

Отже, впровадження інноваційних процесів дозволило покращити якість продукції, підвищити урожайність окремих сільськогосподарських культур.

У ТОВ «XXXXXXX» інноваційну діяльність в галузі тваринництва здійснюють головний зоотехнік (організовує технологію виробництва продукції тваринництва, розробляє раціони для тварин, планує структуру стада, визначає плановий обсяг виробництва продукції), головний ветлікар (піклується про здоров'я тварин), головний економіст (разом з галузевими спеціалістами розробляє поточні і робочі плани, виробничі програми фермам, дає економічне обґрунтування ефективності капітальних вкладень і черговості їх здійснення, застосуванню нових машин і механізмів, здійснює економічну оцінку основних організаційних, зоотехнічних заходів).

У ТОВ «XXXXXXX» застосовується традиційна прив'язна технологія утримання корів. Доїння здійснюється в молокопровід. Корів доять 2 рази на добу, первісток – 3 рази, щоб забезпечити їх роздоювання. Щоб оцінити стан молочного скотарства в даному підприємстві, слід розглянути стан матеріально–

технічної бази, адже він безпосередньо впливає на технологію виробництва молока, тим більше що останнім часом матеріально–технічне забезпечення молочних ферм різко погіршилось: кількість машин і обладнання зменшується, а навантаження на них збільшується.

Комплекти машин молочно–товарних ферм за прив'язного утримання у ТОВ «XXXXXXX» наведено в табл. 2.10.

Таблиця 2.10

**Комплекти машин молочних ферм в ТОВ «XXXXXXX»
Миргородського району, 2020 р.**

Назва машин	Марка машин	Кількість, шт.
Трактори	ЮМЗ–6, МТЗ–80	4
Кормороздавачі	КТУ–10А	2
Навантажувачі кормів	ПСН–1М	1
Причепи	2ПСН–4М	6
Доїльні установки	Молокопровід АДМ–8	2
Транспортери з видалення гною	ТСН–3,0Б	10
Автонапувалки	ПА–1	420
Автонапувалки групові	АГК–4	13

Отже, молочно–товарна ферма достатньо укомплектована машинами і обладнанням для виробництва молока, але частина цієї техніки є морально застарілою та потребує оновлення.

У галузі тваринництва за останні 5 років відбулися такі нововведення:

1. Часткове оновлення стада з метою підвищення середньодобового приросту великої рогатої худоби та збільшення надою молока. Було закуплено тварин наступних порід: Симентальська, Голштинська, Лімузинська.

2. У 2017 р. відбулася реконструкція вентиляційної системи. Примусова вентиляція зроблена з припливних і витяжних електровентиляційного обладнання. Регулюється її робота за допомогою реле, яке вмикає та вимикає вентилятори, залежно від температури повітря, вологості й загазованості в корівнику. Як наслідок, зменшується конверсія корму, збільшується приріст живої ваги та молочна продуктивність корів.

Проаналізуємо рівень продуктивності молочного скотарства у ТОВ

«XXXXXXX» Миргородського району (табл. 2.11).

Аналіз даних табл. 2.11 дає змогу зробити висновок, що у 2020 р. порівняно з 2016 р. продуктивність корів збільшилася на 3025 кг (97,8 %), середньодобовий приріст великої рогатої худоби – на 275,1 г (у 2 рази).

Таблиця 2.11

**Динаміка продуктивності молочного скотарства
у ТОВ «XXXXXXX» Миргородського району, 2016–2020 рр.**

Показники	Роки					Відхилення 2020 р. від 2016 р.	
	2016	2017	2018	2019	2020	абсолютне, (+; –)	відносне, %
Поголів'я великої рогатої худоби – всього, гол.	617	669	791	774	960	343	155,6
у т. ч. корови	400	410	420	350	433	33	108,3
Щільність поголів'я великої рогатої худоби на 100 га сільськогосподарських угідь, гол.	14,5	16,3	18,8	17,5	22,1	7,6	152,4
у т. ч. корів	9,4	9,7	10,0	7,9	10,0	0,6	106,4
Обсяг виробництва молока, ц	12373	15489	19497	26992	26490	14117	214,1
Річний приріст великої рогатої худоби, ц	601	1249	1276	955	1899	1298	316,0
Середньорічний надій на 1 корову, кг	3093	3859,7	4642,1	7712,0	6118	3025	197,8
Середньодобовий приріст великої рогатої худоби, г	266,9	214,7	169,8	338,0	542,0	275,1	203,1
Вироблено на 100 га сільськогосподарських угідь, ц: молока	290,7	351,3	462,9	608,6	610,8	320,1	210,1
приросту великої рогатої худоби	14,1	19,3	30,3	21,5	43,8	29,7	310,6

Дані зміни відбулися за рахунок оптимізації структури стада та поліпшення умов утримання тварин. За досліджуваній період спостерігається збільшення обсягу виробництва молока на 14117 ц (у 2,1 рази) та живої маси ВРХ на 1298 ц (у 3,1 рази) в зв'язку зі зростанням поголів'я тварин і підвищенням їх продуктивності.

Обсяг виробництва молока в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь збільшився на 320,1 ц (у 2,1 рази), приросту великої рогатої худоби – на 29,7 ц (у 3,1 рази).

Отже, в досліджуваному підприємстві відбувається повільний розвиток інноваційної діяльності. Критеріями ефективності інноваційної діяльності в ТОВ «XXXXXXXX» є прибуткова реалізація виробленої продукції при максимальному задоволенні потреб споживачів і забезпеченні високоякісного їх обслуговування.

Висновки до 2 розділу

Оцінка інноваційної діяльності в ТОВ «XXXXXXXX» дозволяє зробити наступні висновки:

1. У ТОВ «XXXXXXXX» в 2020 р. порівняно з 2016 р. вартість валової продукції зменшилася на 12132,7 тис. грн (19,2 %) і становила 51064,1 тис. грн. Розмір виручки від реалізації збільшився на 76373,0 тис. грн (54,8 %) і складав 215801 тис. грн. Чистий прибуток за 2016–2020 рр. збільшився на 28798,0 тис. грн (51,6 %) і в 2020 р. становив 62674,0 тис. грн.

2. Впровадження інновацій у виробництво ТОВ «XXXXXXXX» Миргородського району проводиться згідно з Планом реалізації інноваційного проекту, що являє собою комплексний перелік організаційних, науково–технічних й інших заходів, спрямованих на вирішення конкретного завдання чи досягнення певної мети.

3. У ТОВ «XXXXXXXX» інновації розробляють та впроваджують: керівник, його заступники, керівники виробничих підрозділів підприємства, головні спеціалісти – головний економіст, головний бухгалтер, менеджер, головний агроном, головний зоотехнік), персонал планово–економічного відділу.

4. До інновацій в галузі рослинництва відноситься придбання в 2018 р. установки «Урожай», функції якої – здійснення мікрохвильового передпосівного

обробітку насіння сільськогосподарських культур. Застосування даної установки сприяло скороченню витрат на засоби захисту рослин, підвищенню урожайності та якості одержаної продукції.

5. За досліджуваний період виручка від реалізації продукції рослинництва зросла на 33043 тис. грн (98,0 %). Поряд з цим зросла повна собівартість реалізованої продукції на 18325 тис. грн (102,5 %), що викликало зростання суми прибутку на 14718 тис. грн (95,7 %).

6. До інновацій в галузі тваринництва належить купівля тварин порід Симентальська, Голштинська, Лімузинська. У 2017 р. відбулася реконструкція вентиляційної системи на примусову вентиляцію.

7. У 2020 р. порівняно з 2016 р. продуктивність корів збільшилася на 3025 кг (97,8 %), середньодобовий приріст великої рогатої худоби – на 275,1 г (у 2 рази) за рахунок оптимізації структури стада та поліпшення умов утримання тварин. Обсяг виробництва молока в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь збільшився на 320,1 ц (у 2,1 рази), приросту великої рогатої худоби – на 29,7 ц (у 3,1 рази).

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ В ПЕРСПЕКТИВНИЙ ПЛАН РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Розробка комплексу інновацій в галузі рослинництва

З метою удосконалення інноваційної діяльності в галузі рослинництва товариству з обмеженою відповідальністю «XXXXXXX» пропонується замінити вже існуючі сорти сільськогосподарських культур на більш ефективні та гібриди. Ці сорти мають вищу урожайність, а отже, при їх впровадженні в запланованому році можна отримати більший валовий збір.

Отже, для вирощування сільськогосподарських культур у ТОВ «XXXXXXX» Миргородського району ми пропонуємо наступні сорти та гібриди:

- озимої пшениці – Заграва Одеська;
- ярого ячменю – Авгій, Хадар;
- кукурудзи – Бліц 160 МВ;
- жита – Синтетик 38;
- соняшнику – Альфа;
- сої – Устя.

Визначимо резерви збільшення обсягів виробництва продукції рослинництва в ТОВ «XXXXXXX» на 2022 р. за рахунок впровадження нових сортів сільськогосподарських культур за допомогою табл. 3.1.

Проаналізувавши дані табл. 3.1, робимо висновок, що за рахунок впровадження нових сортів сільськогосподарських культур ТОВ «XXXXXXX» у 2022 р. отримає 2087,8 тис. грн прибутку із 467 га засіяної площі. Зокрема, урожайність озимої пшениці завдяки такому нововведенню зросте на 12,7 ц/га, що у вартісному виразі дасть збільшення валової продукції на 1037,8 тис. грн. Урожайність жита збільшиться на 10,1 ц/га, валовий збір його зросте на 40,4 ц, що у вартісному виразі становитиме 20,2 тис. грн. Урожайність кукурудзи на зерно збільшиться на 9,7 ц/га, а вартість валової продукції – на 365,6 тис. грн.

**Резерви збільшення виробництва продукції рослинництва за рахунок
впровадження нових сортів сільськогосподарських культур
у ТОВ «XXXXXXX» Миргородського району, план на 2022 р.**

Сільсько– господарські культури	Площа, засіяна насінням нових сортів, га	Урожайність ц/га		Ціна 1 ц, грн	Резерви збільшення обсягів виробництва продукції		
		на площі з традицій– ним сортом	на площі з пропоно– ваним сортом		з 1 га, ц	з усієї площі	
						у натура– льному виразі, ц	у вартісному виразі, тис. грн
Озима пшениця	120	47,3	60,0	680,94	12,7	1524	1037,8
Жито	4	14,9	25,0	500,0	10,1	40,4	20,2
Кукурудза на зерно	65	80,3	90,0	579,93	9,7	630,5	365,6
Ярий ячмінь	5	42,8	45,0	666,74	2,2	11	7,3
Соняшник	118	25,6	28,0	971,71	2,4	283,2	275,2
Соя	155	23,7	26,0	1070,7	2,3	356,5	381,7
Всього	467	х	х	х	х	х	2087,8

Урожайність ярого ячменю підвищиться на 2,2 ц/га, що у вартісному виразі складе 3,12 тис. грн. За планом на 2022 р. урожайність соняшнику зросте на 2,4 ц/га, а сої – на 2,3 ц/га. Площа на сівбу нових сортів становила 20 % від виділеної площі для засіяння під окрему сільськогосподарську культуру.

Таким чином, запровадження нових сортів і гібридів у досліджуваному підприємстві сприятиме підвищенню урожайності сільськогосподарських культур.

З метою зменшення навантаження технічних культур на ґрунт ми пропонуємо провести у ТОВ «XXXXXXX» оптимізацію розміру посівних площ, тому що в довгостроковому періоді економічно не вигідно засівати значні площі соняшником та соєю. Крім того, в підприємстві не налагоджено ефективної системи збуту, існують труднощі з вдалою реалізацією продукції. Так, рівень товарності соняшнику не перевищує 50 % (25,0 % де на внутрішньогосподарські потреби і 25,0 % зберігається у складських приміщеннях), а сої – 70 %.

Відобразимо вихідні дані для розрахунку оптимального розміру посівних площ у ТОВ «XXXXXXX» (табл. 3.2).

**Вихідна інформація для визначення оптимальних площ посіву
сільськогосподарських культур у ТОВ «XXXXXXX» Миргородського
району, 2020 р.**

Культури	Урожай- ність, ц/га	Реалізаційна ціна, грн/ц	Витрати на 1 ц, грн	Прибуток на 1 ц, грн	Умовні позначення
Пшениця	47,3	680,94	593,94	87,0	X_1
Жито	14,9	500,0	438,54	61,46	X_2
Ячмінь ярий	42,8	666,74	583,37	83,37	X_3
Кукурудза на зерно	80,3	579,93	407,77	172,16	X_4
Соняшник	25,6	971,71	843,04	128,67	X_5
Соя	23,7	1070,7	913,14	157,56	X_6

Оптимізація посівних площ у ТОВ «XXXXXXX» направлена на максимізацію прибутку і проводиться шляхом вирішення наступної системи рівнянь:

$$\left\{ \begin{array}{l} X_1 + X_2 + X_3 + X_4 + X_5 + X_6 \leq 2340; \\ X_1 \geq 1250; \\ X_1 \leq 1500; \\ X_2 \geq 20; \\ X_2 \leq 20; \\ X_3 \geq 50; \\ X_3 \leq 50; \\ X_4 \geq 400; \\ X_4 \leq 1000; \\ X_1 + X_2 + X_3 + X_4 \leq 1404 \\ X_5 \geq 300; \\ X_5 \leq 300; \\ X_6 \geq 300; \\ X_6 \leq 320 \end{array} \right.$$

$$47,3 \times 593,94 \times X_1 + 14,9 \times 438,54 \times X_2 + 42,8 \times 583,37 \times X_3 + 80,3 \times 407,77 \times X_4$$

$$+ 25,6 \times 843,04 \times X_5 + 23,7 \times 913,14 \times X_6 \leq 10429600;$$

$$Z_{\max} = 47,3 \times 87,0 \times X_1 + 14,9 \times 61,46 \times X_2 + 42,8 \times 83,37 \times X_3 + 80,3 \times 72,16 \times X_4 + 25,6 \times 128,67 \times X_5 + 23,7 \times 157,56 \times X_6$$

Проаналізуємо резерви зниження витрат на виробництво продукції рослинництва за рахунок оптимізації посівних площ у ТОВ «XXXXXXX» (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Резерви зниження витрат на виробництво продукції рослинництва за рахунок оптимізації посівних площ у ТОВ «XXXXXXX» Миргородського району, план на 2022 р.

Культура	Посівна площа, га		Структура посівів, %		Фактична урожайність у середньому за 5 років, ц/га	Абсолютне відхилення 2022 р. від 2020 р. (+; -)	
	2020 р. (факт)	2022 р. (план)	2020 р. (факт)	2022 р. (план)		у натуральному виразі, ц	у вартісному виразі, тис. грн
Пшениця	597	950	25,51	40,60	47,0	16591	11297,5
Жито	17	20	0,73	0,85	13,9	41,7	20,9
Ячмінь	46	50	1,97	2,14	38,5	154	102,7
Кукурудза на зерно	321	700	13,72	29,91	81,1	30736,9	17825,3
Соняшник	587	300	25,09	12,82	25,7	-7375,9	-7167,2
Соя	772	320	32,99	13,68	23,8	-10757,6	-11518,2
Всього	2340	2340	100	100	х	х	1560,9
Економія витрат, тис. грн	348,7						

Аналіз даних табл. 3.2 та додатку В дає змогу зробити висновок, що для ТОВ «XXXXXXX» є оптимальними наступні площі посіву: озима пшениця – 950 га (40,6 %), жито – 20 га (0,85 %), кукурудза на зерно – 700 га (29,91 %), ярий ячмінь – 50 га (2,14 %). Питома вага у структурі посівів соняшнику складе 12,82 % (300 га), сої – 13,68 % (320 га), що значно менше порівняно з 2020 р. Наведені площі посіву товарних культур за існуючих обмежень забезпечать одержання економічного ефекту 1560,9 тис. грн. При цьому економія витрат складе 348,7 тис. грн.

При використанні ресурсозберігаючих технологій вирощування зернових культур слід передбачити застосування високоврожайних та перспективних сортів,

поєднання відповідно до їх потреби агротехнічних і хімічних заходів боротьби з бур'янами, шкідниками, хворобами.

Цікавими з позиції витрат виробництва є ресурсозберігаючі технології No-till, Mini-till (нульовий та мінімальний обробіток ґрунту). Відмовившись від оранки, аграрні підприємства економлять значну кількість дизельного палива – до 20–30 % від того, що витрачається на механізований обробіток ґрунту, посів, догляд за посівами і збирання за традиційними технологіями.

Для удосконалення системи землеробства у ТОВ «XXXXXXX» ми пропонуємо запровадження нової системи ґрунтоощадного безорного обробітку ґрунту (No-Till). Важливим моментом цього методу є збереження і відновлення родючості ґрунтів призупинення ерозійних процесів. Запобігання ерозії у кінцевому підсумку зменшить кількість потрібних для виробництва сільськогосподарських добрив. Запровадження даної технології в ТОВ «XXXXXXX» Миргородського району сприятиме реалізації стратегії зниження витрат та підвищення рівня рентабельності сільськогосподарської продукції.

Порівняємо ефективність вирощування озимої пшениці за традиційною технологією та перспективною (нульовий обробіток ґрунту) (табл. 3.3, додаток Г).

Таблиця 3.3

Порівняння традиційної технології вирощування пшениці та технології нульового обробітку ґрунту в ТОВ «XXXXXXX» Миргородського району, 2022

р.

Показники	Роки		Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
	2020 (факт)	2022 (план)	абсолютне (+; -)	відносне, %
Урожайність, ц/га	47,3	60,0	12,7	26,8
Площа, га	597	950	353	59,1
Обсяг виробництва, ц	28238,1	57000	28761,9	101,9
Виробничі витрати – всього, тис. грн	16771,4	32222,1	15450,7	92,1
у т. ч. на 1 га, грн	8289,9	7571,0	-718,9	-8,7
на 1 ц, грн	593,94	565,3	-28,64	-4,8
Прибуток – всього, тис. грн	1897,3	3786,7	1889,4	99,6
у т. ч. на 1 га, грн	3178,1	3986,0	807,9	25,4

на 1 ц, грн	87,0	76,4	-10,6	-12,2
Рівень рентабельності виробництва, %	54,1	67,2	13,1	x

Аналізуючи дані табл. 3.3, можна зробити висновок, що у 2022 р. порівняно з 2020 р. в результаті застосування ґрунтозахисної технології вирощування озимої пшениці ТОВ «XXXXXXX» матиме змогу підвищити рівень урожайності цієї культури на 12,7 ц/га (26,8 %), що разом із збільшенням посівної площі призведе до зростання обсягу виробництва зерна на 28761,9 ц (у 2 рази). Спостерігатиметься зменшення розміру виробничих витрат у розрахунку на 1 га площі посіву озимої пшениці на 718,9 грн (8,7 %). Собівартість 1 ц пшениці зменшиться на 28,64 грн (4,8 %). Прибуток теж матиме тенденцію до збільшення. Так, у 2022 р. порівняно з 2020 р. його розмір збільшиться на 1889,4 тис. грн (99,6 %), у тому числі на 1 га – на 807,9 грн (25,42 %). Рівень рентабельності у 2022 р. складе 67,2 %, що на 13,1 % більше порівняно з 2020 р.

Отже, зміна технології вирощування озимої пшениці сприятиме підвищенню ефективності виробництва зерна.

Пропонуємо до впровадження в ТОВ «XXXXXXX» технологію нульового обробітку ґрунту при вирощуванні сої. Порівняємо ефективність вирощування сої за звичайною технологією та технологією нульового обробітку ґрунту (табл. 3.4, додаток Д).

Таблиця 3.4

Порівняння традиційної технології вирощування сої та технології нульового обробітку ґрунту в ТОВ «XXXXXXX» Миргородського району, план на 2022

р.

Показники	Роки		Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
	2020 (факт)	2022 (план)	абсолютне (+; -)	відносне, %
Урожайність, ц/га	23,7	26,0	2,3	9,7
Площа, га	772	320	-452	-58,5
Обсяг виробництва, ц	18296,4	8320	-9976,4	-54,5
Виробничі витрати – всього, тис. грн	16707,2	6589,7	-10117,5	-60,6
у т. ч. на 1 га, грн	9297,5	9016,7	-280,8	-3,0
на 1 ц, грн	913,1	792,0	-121,1	-13,3
Прибуток – всього, тис. грн	2728,9	1157,1	-1571,8	-57,6

у т. ч. на 1 га, грн	3534,8	3615,9	81,1	2,3
на 1 ц, грн	257,6	268,4	10,8	4,2
Рівень рентабельності виробництва, %	82,3	86,4	4,1	x

Аналізуючи дані табл. 3.4, можна зробити висновок, що у 2022 р. порівняно з 2020 р. ТОВ «XXXXXXX» в результаті застосування технології нульового обробітку ґрунту при вирощуванні сої матиме змогу підвищити рівень її урожайності на 2,3 ц/га (9,7 %). Після оптимізації посівних площ у підприємстві площа сої скоротиться з 772 га до 320 га (на 58,15 %), валовий збір за планом на 2022 р. складе 8320 ц, що на 9976,4 ц (54,5 %) менше порівняно з 2020 р. Спостерігатиметься зниження розміру виробничих витрат на 10117,5 тис. грн (60,6 %). А в розрахунку на 1 га площі сої розмір витрат зменшиться на 280,8 грн (3,0 %). Виробнича собівартість 1 ц зерна сої зменшиться на 121,1 грн (13,3 %). Прибуток на 1 га площі сої збільшиться на 81,1 грн (2,3 %), на 1 ц сої – на 10,8 грн (4,2 %). Рівень рентабельності у 2022 р. складе 86,4 %, що на 4,1 % більше порівняно з 2020 р.

Проаналізуємо, як може змінитися обсяг виробництва продукції рослинництва та її собівартість за умови ліквідації втрат при збиранні врожаю в ТОВ «XXXXXXX» (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Резерви зниження собівартості продукції рослинництва за рахунок ліквідації втрат при збиранні врожаю в ТОВ «XXXXXXX» Миргородського району, план на 2022 р.

Сільськогосподарські культури	Площа, що збирається у пізні агрономічні терміни, га	Урожайність ц/га		Собівартість 1 ц, грн	Резерви збільшення обсягів виробництва продукції, ц		Резерв зниження, собівартості 1 ц, грн
		При збиранні в термін	При збиранні в пізні агрономічні терміни		з 1 га	з посівної площі	
Озима пшениця	60	47,3	37,1	593,9	10,2	612	-14,2
Жито	2	14,9	11,7	438,5	3,2	6,4	-3,4
Кукурудза на зерно	32	80,3	68,5	407,8	11,8	1337,6	-11,5
Ярий ячмінь	2	42,8	36,2	583,4	6,6	13,2	-5,7

Соняшник	50	25,6	23,0	843,0	2,6	130	-2,8
Соя	75	23,7	12,4	913,1	11,3	847,5	-12,6

Аналіз даних табл. 3.5 дає підстави зробити висновок, що підприємство при збиранні врожаю вчасно в агрономічні терміни має змогу зменшити розмір собівартості 1 ц озимої пшениці на 14,2 грн, жита – на 3,4 грн/ц, кукурудзи на зерно – на 11,5 грн/ц, ярого ячменю – на 5,7 грн/ц, соняшнику – на 2,8 грн/ц, сої – на 12,6 грн/ц. Крім того, відбудеться приріст обсягу виробництва продукції рослинництва, що вплине на збільшення вартості валової продукції та зростання прибутку в рослинницькій галузі.

Таким чином, впровадження пропозицій щодо удосконалення інноваційної діяльності в галузі рослинництва сприятиме підвищенню прибутковості та конкурентоспроможності підприємства

3.2. Удосконалення інноваційної діяльності в галузі тваринництва

Розвиток галузі тваринництва в Україні буде перспективний, якщо аграрні підприємства матимуть можливість ефективно здійснювати інноваційну діяльність. Повинна бути державна фінансова підтримка, яка має здійснюватися через систему економічних механізмів і важелів шляхом впровадження інноваційних розробок з моменту виникнення наукових ідей до перетворення їх у інноваційний продукт та передачі користувачам.

Суть інноваційного забезпечення розвитку галузі тваринництва полягає в оновленні технологічної бази ферм сучасним обладнанням для утримання тварин, впровадженні біотехнологій із застосуванням методів генної та клітинної інженерії, у підвищенні відтворювальних функцій тварин, у вдосконаленні норм годівлі.

Нами запропоновано заходи, які спрямовані на переведення галузі молочного скотарства ТОВ «XXXXXXX» на інноваційний тип розвитку. Зокрема важливим етапом є створення молочних ферм нового покоління, які за

технологією виробництва, об'ємно–планувальними вирішеннями і технологічним рівнем відповідали б сучасним вимогам і забезпечували б продуктивність стада на рівні 6–7 тис. кг молока на рік.

Технологія утримання худоби впливає на якість молока, оскільки в даному випадку визначається безпосередній вплив санітарно–гігієнічних умов, мікроклімату, комфортабельності для тварин, а також це дає можливість для більш економічного утримання корів.

У ТОВ «XXXXXXX» пропонується здійснювати виробництво молока за допомогою потоково–цехової системи, що являє собою певний порядок утримання, годівлі корів, виконання зоотехнічних і ветеринарних заходів з урахуванням фізіологічного стану та продуктивності тварин. Загальні вимоги до неї викладено в галузевому стандарті ОСТ 10 22–86 «Виробництво молока при потоково–цеховій системі. Технологічний процес. Загальні вимоги».

Порівняємо традиційну технологію утримання корів з потоково–цеховою системою за допомогою табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Порівняння традиційної технології з потоково–цеховою системою утримання корів (грн на 1 голову в рік)

Традиційна технологія (2020 р.)	Сума, грн	Нові елементи (2022 р.)	Сума, грн	Зменшення затрат, грн.
Прив'язне утримання, годівниці	5200	Утримання безприв'язно–боксове. Кормові столи	3000	2200
Триразова роздача кормів окремо за видами	4410	Годування однотипним раціоном двічі на добу	3710	700
Водонапування ПА–1	590	Групові поїлки	570	20
Видалення гною транспортерами ТСН	640	Видалення гною дельтаскреперами	600	40
Вентиляція приточно–витяжна	900	Світлоаераційні дашки	830	70
Доїння в бачки	3400	Доїння в залі	2200	1200
Разом	15140	Разом	10910	4230

На основі даних табл. 3.6 можна зробити висновок, що потоково–цехова система утримання тварин є значно ефективнішою порівняно з традиційною технологією утримання. Так, витрати на 1 корову в рік при новій технології

утримання становлять 10910 грн, що на 4230 грн менше порівняно з витратами при застосуванні традиційної технології. Годування однотипним раціоном двічі на добу дозволяє зекономити 700 грн в рік з розрахунку на 1 голову.

З метою підвищення ефективності виробництва молока нами пропонується провести реконструкцію корівників ферм, обладнати їх повністю доїльними установками «Тандем» УДА–8А і «Ялинка» УДА–16А. Це дасть змогу краще організувати процес доїння. Завдяки переддоїльним майданчикам покращується підготовка корів до інтенсивної молоковіддачі, тварини заходять в станки доїльної установки підготовленими до доїння, залишається лише обмити вим'я, здоїти перші цівки молока та підключити апарат. Завдяки впровадженню автоматизованих доїльних установок «Тандем» та «Ялинка» збільшується навантаження на одного оператора машинного доїння до 70–100 корів. Значно скорочується шлях транспортування молока від корови до ємкостей для зберігання, причому транспортування відбувається в закритій системі. Завдяки цьому полегшується промивка та дезинфекція молочних ліній доїльних установок та холодильного обладнання, заміна молочних фільтрів. Це в свою чергу дає змогу отримувати молоко вищого сорту.

Для переходу галузі тваринництва на інноваційний тип розвитку ми розробили проект з реконструкції молочної ферми в ТОВ «XXXXXXX», що передбачає застосування сучасних елементів індустріальної технології виробництва молока. Це забезпечить комфортні умови утримання тварин, їхню високу продуктивність та якість молока і, головне, – зниження затрат праці на виробництво 1 ц молока з 15 люд.–год. до 2–3 люд.–год., що зробить молочну ферму високорентабельною. Таких показників можна досягти за умови впровадження системи самообслуговування тварин, сучасних систем доїння і первинної обробки молока, приготування і роздавання кормів, прибирання та утилізації відходів виробництва.

В процесі виконання цього дослідження було встановлено, що параметри корівників для реконструкції доцільно залишити такими як вони є зараз – шириною 18 м і довжиною 21 м. При розробці проекту модернізації корівників у

ТОВ «XXXXXXXX» пропонується до впровадження інноваційна технологія, яка передбачає такі зміни: збільшено площу приміщення на одну тварину; замість традиційних годівниць, що потребують великих затрат на очищення від залишків корму, приміщення облаштовується широким (5 м) кормовим столом, використання якого забезпечує вільний доступ тварин до корму, а концентрованими – за допомогою кормових станцій, що вже на фермі є в наявності, але потребують ефективнішої організації; за прив'язної технології утримання – устаткування стійл автоматизованими прив'язями типу ОСП-Ф-26; доїння корів здійснюється на установках-майданчиках типу «Ялинка» у спеціалізованому доїльному залі, який розміщується між двома корівниками.

З урахуванням об'ємно-планувальних рішень та прогресивності і економічної ефективності прийнятої потоково-цехової системи утримання тварин, здійснено оптимізацію комплекту машин для молочних ферм ТОВ «XXXXXXXX». В результаті найефективнішим комплектом машин є:

1. Транспортування і роздавання кормів – мобільний кормороздавач JF Stoll Feeder VM.
2. Доїння корів – доїльні установки «Тандем», «Ялинка».
3. Прибирання і видалення гною з корівників – дельта-скреперна установка ДСУ-170, гноетранспортер ТСН-2Б 6 ММ (КСГ-1Б-Конвейер) та причіп 2-ПТС-4М.

Розрахуємо вартість комплекту машин для молочних ферм ТОВ «XXXXXXXX» (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

**Вартість комплекту машин для молочних ферм ТОВ «XXXXXXXX»
Миргородського району, план на 2022 р.**

Показники	Сума, тис. грн
Кормороздавач JF Stoll Feeder VM	208,4
Доїльна установка «Тандем» УДА-8А	1500,0
Доїльний зал виробництва «Ялинка» де Лаваль	3178,5
Дельта-скреперна установка ДСУ-170	108,0
Гноетранспортер ТСН-2Б 6 ММ (КСГ-1Б-Конвейер)	162,0
Причіп 2-ПТС-4М	75,0
Всього	5231,9

Як свідчать дані табл 3.7, для придбання комплекту машин для молочних ферм ТОВ «XXXXXXXX» слід затратити 5231,9 тис. грн.

Таким чином, досягти суттєвого економічного ефекту реконструкції можна на фермах, де вона спрямована на освоєння прогресивної технології, оновлення обладнання і покращення умов праці. Після реконструкції ферм у ТОВ «XXXXXXXX» Миргородського району поголів'я корів чисельністю 433 голів, буде розміщене на двох реконструйованих фермах. Прив'язне утримання корів замінено на безприв'язне боксове з утриманням на щілинній підлозі. Добудовані доїльно–молочні зали будуть зблоковані з корівниками, що дозволить встановити і високоефективно використовувати доїльні установки УДА–8А. Утримання решти корів буде прив'язним з встановленням автоматичної прив'язі ОСП–Ф–26 та лінійної доїльної установки АДМ–8А, що є наявними на підприємстві. Пропонуємо удосконалити систему мікроклімату, що буде складатися з підвісних вентиляторів, які створюють рух повітря в приміщеннях і забезпечують притік свіжого повітря та випаровування вологи з поверхні шкіри тварин й систем зрошення (насосні станції з форсунками), здатними забезпечити «холодний туман» в корівнику над тваринами. Управління системою охолодження можливе в ручному та автоматичному режимах. Переважно використовується автоматичний режим для виключення людського втручання і забезпечення безперервності процесу.

На реконструкцію молочних ферм необхідно витратити 54 345,6 тис. грн. Необхідну суму підприємство може покрити за рахунок власних коштів, за даними звітностей у 2020 р. ТОВ «XXXXXXXX» отримало прибуток в розмірі 62674 тис. грн.

Міцна кормова база передбачає виробництво корисних збалансованих кормів для всіх підгалузей тваринництва, враховуючи природно–економічні особливості господарства. Щоденний раціон годівлі дійної корови в ТОВ «XXXXXXXX»: 17 кг кукурудзяного силосу, 16 кг сінажу люцерни, 5 кг сіна і соломи, 1,5 кг соєвої макухи, 2,5 кг соняшникового шроту, 2,5 кг пшеничної дерті,

0,1 кг преміксу.

Однією з важливих задач раціону годівлі є розрахунок оптимального складу кормосуміші, збалансованого за поживними, мінеральними речовинами та амінокислотами. Одночасно, вміст окремих складових компонентів кормового раціону не повинен перевищувати встановленого рівня. Складемо оптимізаційну задачу кормового раціону. Критерій оптимальності – вартість одиниці суміші.

Постановка задачі – з кормів, наявних у ТОВ «XXXXXXXX», необхідно розробити раціон годівлі для корів, який відповідатиме встановленим нормам за вмістом поживних речовин і матиме мінімальну вартість. Запаси кормів у господарстві дозволяють щоденно згодовувати на одну голову корови: до 1,5 кг концентратів, грубих кормів до 7,5 кг, сіна до 2 кг, силосу до 22,2 кг.

Обчислення проведемо у середовищі MS Excel за допомогою засобу Поиск решения. Результати наведені в додатку Е.

Проведені розрахунки дозволили визначити мінімальну вартість збалансованої кормової суміші, вартість якої склала 30,0 грн. При цьому у складі кормосуміші буде 1,7 кг комбікорму, 2,0 кг сіна конюшини, 5,5 кг пшеничної соломи, 22,2 кг кукурудзяно–соевого силосу та 6,0 кг кукурудзяного силосу. Даний раціон забезпечить тварину у добовій потребі необхідних поживних речовин і сприяє стабільній продуктивності тварин і якості продукції.

Отже, для впровадження інновацій у процес виробництва молока у ТОВ «XXXXXXXX» потрібно використовувати всі наявні в підприємстві резерви, а саме: підвищувати продуктивність корів за рахунок виключення із стада ялових і низькопродуктивних корів, проводити якісну селекційну роботу, забезпечувати корів оптимальною кормовою базою, дотримуватися науковообґрунтованої технології виробництва молока, підвищувати якість продукції, впроваджувати ефективну систему мотивації працівників, які будуть зацікавлені у результатах своєї роботи та успіхах підприємства.

3.3. Економічний ефект від застосування заходів щодо удосконалення інноваційної діяльності підприємства

Важливим для ТОВ «XXXXXXX» завданням є встановлення балансу між технологічними й економічними службами, кожна з яких має відігравати свою роль у підтримці нововведень. Реальна роль маркетингових служб в інноваційних процесах є важливим індикатором ступеня ринкової орієнтації згаданих процесів. Аналіз ліній взаємодії між різними службами підприємства, залученими до інноваційного процесу, показує, що дії технологічних і економічних підрозділів почасти не узгоджені, через що між ними й виникають конфлікти. Йдеться про зіткнення двох різних форм організаційної культури: орієнтації на продукт як такий, тобто якісний і досить складний виріб; і орієнтації на ринок, що припускає нерідко, на догоду ринковій кон'юнктурі, зниження якісних характеристик заради здешевлення продукту. Слабким місцем більшості інноваційних процесів у ТОВ «XXXXXXX» є також низький рівень економічного забезпечення, тобто необхідних розрахунків ефективності майбутньої інновації, досліджень попиту на нову продукцію й прогнозування можливих фінансових проблем. На наш погляд, це пов'язано не лише з браком фахівців потрібної кваліфікації й відсутністю досвіду подібної роботи.

Пропонуємо запровадити наступні форми стимулювання інноваційної активності працівників у ТОВ «XXXXXXX» (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Форми стимулювання інноваційної активності працівників ТОВ «XXXXXXX» Миргородського району, план на 2022 р.

Пряме стимулювання	Непряме стимулювання	Негативне стимулювання
Збільшення заробітної плати	Надання наукової самостійності дослідникам	Переведення працівника на нижчу посаду
Надбавки	Свобода спілкування між спеціалістами	Зменшення заробітної плати
Премії	Професійне зростання	Позбавлення пільг
Заохочення	Терпимість до невдач дослідників	

Різноманітні пільги зі страхування, на випадок хвороби, з пенсійного забезпечення	Розвиток неспеціалізованої кар'єри новаторської ініціативи Формування суспільної думки (забезпечення максимально сприятливого середовища для наукового пошуку)	
---	---	--

Нами рекомендовано застосовувати пряме, непряме та негативне стимулювання інноваційної активності персоналу в ТОВ «XXXXXXXX». До прямого стимулювання належать премії, надбавки, заохочення, підвищення оплати праці тощо. Непряме стимулювання складається з кар'єрного росту, розвитку новаторської ініціативи, свободи спілкування між спеціалістами тощо. Негативне стимулювання характерне зменшенням заробітної плати, переведенням працівника на нижчу посаду, позбавленням пільг.

Удосконалення інноваційної діяльності у ТОВ «XXXXXXXX» сприятиме підвищення якості та конкурентоспроможності продукції. Так, інновації технологічного характеру в галузі рослинництва дають змогу:

- мінімізувати залежність обсягу та якості виробленої продукції від природних умов;
- використовувати особливості клімату та погоди на користь розвитку сільськогосподарських культур;
- змінити системи поливання та зрошення на автоматизовані;
- здійснювати моніторинг наявності шкідників і планувати внесення засобів захисту рослин,
- здійснювати хімічний аналіз вмісту поживних речовин в ґрунті та на основі даної інформації приймати рішення про обсяг внесення добрив.

Пропонуємо до впровадження в ТОВ «XXXXXXXX» комплекс інноваційних інформаційних технологій. Так, програми АграрОфіс, ГІС Панорама Землеробство, JD Reports MAP, SMS Desktop Software (Advanced і Basic) та інші дають можливість автоматично розрахувати потребу в добривах, засобах захисту рослин, насінні тощо. Це сприятиме підвищенню ефективності використання земельних, трудових, виробничих і фінансових ресурсів у підприємстві.

Виконаємо розрахунок витрат на створення та використання програми «Інформаційні технології». Для цього необхідно визначити бюджет автоматизації управлінської діяльності галузі рослинництва. Результати розрахунку кошторису витрат наведені нижче (табл. 3.9).

Наведені дані табл. 3.9 показують те, що загальна вартість проекту автоматизації управлінської діяльності галузі рослинництва ТОВ «XXXXXXX» становитиме 251,82 тис. грн.

Таблиця 3.9

Кошторис витрат проекту автоматизації управлінської діяльності галузі рослинництва в ТОВ «XXXXXXX» Миргородського району, план на 2022 р.

Статті видатків	Сума, тис. грн	Структура, %
Оплата праці учасників проекту	139,36	37,2
Купівля обладнання	36,05	24,9
Програмне забезпечення	54,80	27,8
Витратні матеріали	7,02	1,4
Витрати на обслуговування проекту	22,59	8,7
Всього	251,82	100,0

В структурі кошторису витрат основну частину займатимуть витрати на оплату праці учасників проекту, що складуть 139,36 тис. грн або 37,2 %. Найменшу частину в структурі кошторису займають витратні матеріали – 2,02 тис. грн або 1,4 %.

Для наочності зобразимо кругову діаграму, що проілюструє нам структуру витрат, що заплановані для проведення проекту автоматизації управління галуззю рослинництва досліджуваного підприємства (рис. 3.2).

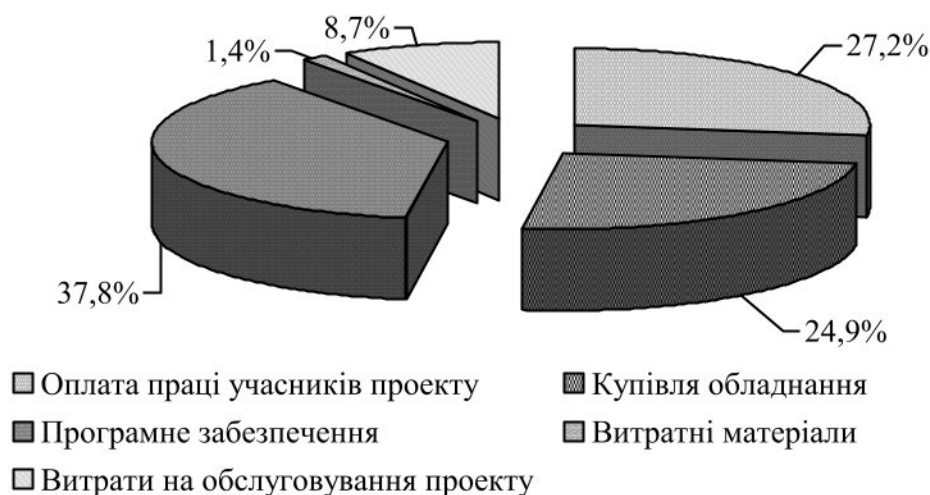

Рис. 3.1. Структура кошторису витрат проекту автоматизації управлінської діяльності галузі рослинництва в ТОВ «XXXXXXXX» Миргородського району, 2022 р.

Отже, запропонований нами комплекс заходів позитивно вплине на виробничу діяльність галузі рослинництва ТОВ «XXXXXXXX», а саме: збагатить її результатами науково–технічного прогресу (автоматизація управлінської діяльності); оновить шляхом запровадження прогресивних методів стимулювання праці; удосконалить застосуванням наявних, але не використаних, резервів. Все це сприятиме підвищенню результативності управління галузі рослинництва в ТОВ «XXXXXXXX».

Розрахуємо економічний ефект, отриманий від удосконалення інноваційної діяльності в галузі рослинництва ТОВ «XXXXXXXX» (табл. 3.10).

Таблиця 3.10

Економічний ефект від запровадження заходів щодо удосконалення інноваційної діяльності в галузі рослинництва в ТОВ «XXXXXXXX» Миргородського району, план на 2022 р.

Запропоновані заходи	Економічний ефект, тис. грн
Здійснення сортооновлення	2087,8
Оптимізація посівних площ	1560,9
Застосування технології нульового обробітку ґрунту при вирощуванні озимої пшениці	1889,4
Застосування технології нульового обробітку ґрунту при вирощуванні сої	1157,1

Всього	6695,2
--------	--------

Як свідчать дані табл. 3.10, за планом на 2022 р. в результаті здійснення сортооновлення підприємство зможе отримати 2087,8 тис. грн. Внаслідок оптимізації посівних площ ТОВ «XXXXXXX» отримає економічний ефект розміром 1560,9 тис. грн. Застосування технології нульового обробітку ґрунту при вирощуванні озимої пшениці та сої дасть можливість отримати відповідно 1889,4 тис. грн і 1157,1 тис. грн. Таким чином, економічний ефект від запропонованих заходів складе 6695,2 тис. грн. Тому вважаємо, що пропозиції мають практичне значення для ТОВ «XXXXXXX» Миргородського району.

Молочна галузь – найскладніша у тваринництві, оскільки в ній ланцюг «людина–машина–тварина» повинен спрацьовувати кілька раз на добу з однаковими проміжками часу весь період продуктивного використання тварин (4–5 років). Навіть незначне відхилення від цього поєднання знижує продуктивність тварин, викликає хвороби (наприклад, мастити). Тому, перехід на вищий рівень галузі молочного скотарства можливий за умови раціонального використання ресурсного потенціалу, підвищення інтенсифікації галузі, застосування інноваційних технологій виробництва молока (технологій безприв'язного утримання з використанням технологічного обладнання для забезпечення комфортних умов життя тварин, використання мобільних універсальних машин для навантаження, подрібнення, дозування, змішування і роздавання кормів, облаштування доїльних залів з автоматизованими системами машинного доїння), спрямованих на збільшення обсягу виробництва якісної продукції [2, с. 84–85].

Проаналізуємо резерви збільшення продуктивності тварин за рахунок підвищення їхньої продуктивності за допомогою табл. 3.11.

Таблиця 3.11

**Резерви підвищення ефективності виробництва молока
за рахунок зростання продуктивності худоби в ТОВ «XXXXXXX»
Миргородського району, план на 2022 р.**

Показники	Роки		Відхилення 2022 р. від 2020 р.	
	2020	2022	абсолютне	відносне, %

	(факт)	(план)	(+; -)	
Середньорічна продуктивність, кг/гол.	6118	6536	418	104,9
Резерви приросту продуктивності на 1 гол., кг	x	418	418	x
Середньорічне поголів'я корів, гол.	433	433	0	100,0
Резерви приросту продуктивності на все поголів'я, ц	x	1809,9	1809,9	x
Резерв збільшення валової продукції, тис. грн	x	1945,6	1945,6	x

Аналізуючи дані табл. 3.11, можна зробити висновок, що зростання продуктивності тварин є важливим резервом підвищення ефективності виробництва молока. Так, збільшення обсягу виробництва молока в розрахунку на 1 корову складе 418 ц. У цілому в товаристві виробництво молока зросте на 1809,9 ц, або 1945,6 тис. грн. Досягнення високих результатів виробництва молока відбуватиметься завдяки потужній кормовій базі, хорошій дисципліні, постійному оновленню корів молодняком та вибраковці непродуктивних корів.

Розглянемо структуру кормового раціону для корів після оптимізації годівлі та впровадження потоково–цехової системи утримання тварин (табл. 3.12).

Таблиця 3.12

**Структура використання кормів для корів
у ТОВ «XXXXXXX» Миргородського району, план на 2022 р.**

Показники	Роки				Відхилення 2022 р. від 2020 р.	
	2020		2022		абсолютне (+; -)	відносне, %
	ц к.од.	%	ц к.од.	%		
Всього кормів	38206	100,0	30780	100,0	-7426	80,6
у т.ч. концентрованих	18012	47,1	12420	40,4	-5592	69,0
соковитих	8424	22,0	6134	19,9	-2290	72,8
грубих	11770	30,8	9971	32,4	-1799	84,7
зелених	–	–	2255	7,3	2255	x
Витрати кормів на 1 ц молока	1,44	x	1,14	x	-0,3	79,2
у т. ч. концентрати	0,68	x	0,46	x	-0,22	67,6
Витрати кормів на 1 корову	87,8	x	71,0	x	-16,8	80,9
у т. ч. концентрати	41,6	x	28,7	x	-12,9	69,0

Як свідчать дані табл. 3.12, в зв'язку з переходом на інноваційну технологію утримання корів витрати кормів в розрахунку на 1 ц молока скоротяться на 0,3 ц к. од. (20,8 %), у тому числі концентрованих – на 0,22 ц к. од. (32,4 %). Матимуть тенденцію до зменшення і витрати кормів на 1 корову на

16,8 ц к. од. (19,1 %), у тому числі концентровані – на 12,9 ц к. од. Поголів'я корів за планом на 2012 р. залишиться незмінним, загальний обсяг використання кормів зменшиться на 7426 ц к. од. (19,4 %), у тому числі концентрованих – на 5592 ц к. од. (31,0 %), соковитих – на 2290 ц к. од. (27,2 %), грубих – на 1799 ц к. од. (15,3 %).

Після реконструкції молочні ферми у ТОВ «XXXXXXX» за технологічним рівнем, технічним оснащенням та техніко–економічними показниками перевищать їх досягнутий рівень у 2020 р. (табл. 3.13).

Аналіз даних табл. 3.13 показав, що продуктивність корів після реконструкції зросте з 6118 кг до 6536 кг або на 4,9 %, таке зростання буде викликане зміною системи утримання та годівлі тварин. Витрати праці на 1 ц молока знизяться до 4,11 люд.–год. (на 41,6 %), що пов'язано з автоматизацією процесу виробництва молока. Витрати кормів з урахуванням потоково–цехової системи утримання корів зменшаться до 1,14 ц корм. од. (на 20,8 %), у тому числі концентрованих кормів – до 0,46.

Таблиця 3.13

**Показники розвитку галузі молочного скотарства
у ТОВ «XXXXXXX» Миргородського району, план на 2022 р.**

Показники	2020 р. (факт)	2022 р. (план)	Відхилення 2022 р. від 2020 р.	
			абсолютне (+; –)	відносне, %
Поголів'я корів, гол.	433	433	0	100,0
Виробництво молока, ц	26490	28300,9	1809,9	4,9
Продуктивність корів, кг	6118	6536	418	4,9
Затрати праці на 1 ц молока, люд.–год.	7,04	4,11	–2,93	–41,6
Витрати кормів на 1 ц молока, ц корм. од.	1,44	1,14	–0,3	–20,8
у т.ч. концентратів	0,68	0,46	–0,22	–32,4
Ціна реалізації 1 ц молока, грн	1058,8	1115,0	56,2	5,3
Собівартість 1 ц молока, грн	989,2	979,1	–10,1	–1,0
Прибуток на 1 ц молока, грн	69,6	135,9	66,3	95,3

Ціна реалізації молока збільшиться на 56,2 грн, або на 5,3 %. Таке збільшення ціни відбудеться через покращення якості молока завдяки використанню нового устаткування. Собівартість зменшиться на 10,1 грн або на 1,0 %, що в свою чергу забезпечить збільшення прибутку на 66,3 грн, або на

95,3 %, за рахунок підвищення якості молока з використанням нової доїльної установки.

Запропонована нами реконструкція корівників у ТОВ «XXXXXXX» дасть змогу використовувати інноваційну техніку та обладнання, забезпечити раціональну організацію виробничих процесів, зниження затрат праці, скорочення собівартості продукції, підвищення рентабельності виробництва молока.

Отже, удосконалення інноваційної діяльності при виробництві молока – перехід на потоково–цехову систему утримання корів, реконструкція ферм, придбання нових доїльних установок забезпечить підвищення конкурентоспроможності галузі молочного скотарства.

Розрахуємо економічний ефект, отриманий від удосконалення інноваційної діяльності в галузі тваринництва ТОВ «XXXXXXX» (табл. 3.14).

Аналіз даних табл. 3.14 да змогу зробити висновок, що оптимізація кормового раціону в ТОВ «XXXXXXX» призведе до отримання економічного ефекту розміром 423,7 тис. грн.

Таблиця 3.14

**Економічний ефект від запровадження заходів щодо удосконалення
інноваційної діяльності в галузі тваринництва
в ТОВ «XXXXXXX» Миргородського району, план на 2022 р.**

Запропоновані заходи	Економічний ефект, тис. грн
Оптимізація кормового раціону	423,7
Застосування потоково–цехової системи утримання корів	1876,4
Всього	2300,1

Зміна технології утримання корів сприятиме отриманню ефекту 1876,4 тис. грн. Всього по галузі тваринництва за плано на 2022 р. економічний ефект складе 2300,1 тис. грн.

Таким чином, впровадження інновацій в перспективний план розвитку підприємства дасть можливість в 2022 р. отримати економічний ефект в сумі 8995,3 тис. грн.

Висновки до 3 розділу

Пропонуємо комплекс заходів, спрямованих на впровадження інновацій в перспективний план розвитку ТОВ «XXXXXXXX»:

1. За рахунок впровадження нових сортів сільськогосподарських культур у 2022 р. урожайність озимої пшениці зросте на 12,7 ц/га, жита – на 10,1 ц/га, кукурудзи на зерно – на 9,7 ц/га, соняшнику – на 2,4 ц/га, а сої – на 2,3 ц/га. ТОВ «XXXXXXXX» отримає 2087,8 тис. грн прибутку.

2. Оптимізація посівних площ сільськогосподарських культур спрямована на максимізацію прибутку. Так, за планом на 2022 р. площа озимої пшениці становитиме 950 га (40,6 %), жита – 20 га (0,85 %), кукурудзи на зерно – 700 га (29,91 %), ярого ячменю – 50 га (2,14 %). Питома вага соняшнику в структурі посівної площі підприємства складатиме 12,82 % (300 га), сої – 13,68 % (320 га), що значно менше порівняно з 2020 р. Економічний ефект внаслідок оптимізації складе 1560,9 тис. грн.

3. Застосування ресурсозберігаючих технологій у галузі рослинництва дасть можливість покращити якість земельних угідь та зменшити витрати на виробництво. Пропонуємо до впровадження технологію нульового обробітку ґрунту при вирощуванні озимої пшениці та сої, що дасть можливість отримати відповідно 1889,4 тис. грн і 1157,1 тис. грн.

4. З метою підвищення продуктивності тварин пропонуємо оптимізувати раціон годівлі. Мінімальна вартість збалансованої кормової суміші складе 30,0 грн. При цьому у складі кормосуміші буде 1,7 кг комбікорму, 2,0 кг сіна конюшини, 5,5 кг пшеничної соломи, 22,2 кг кукурудзяно–соевого силосу та 6,0 кг кукурудзяного силосу. Зростання валового виробництва молока складе 1809,9 ц. Економічний ефект складе 423,7 тис. грн.

5. У зв'язку з переходом на цехово–потоківу систему утримання корів собівартість 1 ц молока зменшиться на 10,1 грн, що в свою чергу забезпечить

збільшення прибутку на 66,3 грн. Економічний ефект становитиме 1876,4 тис. грн.

Таким чином, впровадження інновацій в перспективний план розвитку підприємства дасть можливість в 2022 р. отримати економічний ефект в сумі 8995,3 тис. грн. Тому вважаємо, що пропозиції мають практичне значення для ТОВ «XXXXXXX» Миргородського району.

ВИСНОВКИ

Одним із перспективних шляхів економічного зростання підприємств є їх інноваційний розвиток. Інноваційна діяльність є однією з основних складових процесу забезпечення успішного функціонування підприємств. Тому сучасні економічні умови вимагають інтенсивної інноваційної діяльності, ефективної організації досліджень та розробок, нововведень, зниження інноваційних ризиків, стратегічного управління в інноваційній діяльності кожного підприємства.

Оцінка інноваційної діяльності ТОВ «XXXXXXX» дозволяє зробити наступні висновки:

1. У ТОВ «XXXXXXX» в 2020 р. порівняно з 2016 р. вартість валової продукції зменшилася на 12132,7 тис. грн (19,2 %) і становила 51064,1 тис. грн. Розмір виручки від реалізації збільшився на 76373,0 тис. грн (54,8 %) і складав 215801 тис. грн. Чистий прибуток за 2016–2020 рр. збільшився на 28798,0 тис. грн (51,6 %) і в 2020 р. становив 62674,0 тис. грн.

2. Впровадження інновацій у виробництво ТОВ «XXXXXXX» Миргородського району проводиться згідно з Планом реалізації інноваційного проекту, що являє собою комплексний перелік організаційних, науково–технічних й інших заходів, спрямованих на вирішення конкретного завдання чи досягнення певної мети.

3. У ТОВ «XXXXXXX» інновації розробляють та впроваджують: керівник, його заступники, керівники виробничих підрозділів підприємства, головні спеціалісти – головний економіст, головний бухгалтер, менеджер, головний агроном, головний зоотехнік), персонал планово–економічного відділу.

4. До інновацій в галузі рослинництва відноситься придбання в 2018 р. установки «Урожай», функції якої – здійснення мікрохвильового передпосівного обробітку насіння сільськогосподарських культур. Застосування даної установки сприяло скороченню витрат на засоби захисту рослин, підвищенню урожайності та якості одержаної продукції.

5. За досліджуваний період виручка від реалізації продукції рослинництва

зросла на 33043 тис. грн (98,0 %). Поряд з цим зросла повна собівартість реалізованої продукції на 18325 тис. грн (102,5 %), що викликало зростання суми прибутку на 14718 тис. грн (95,7 %).

6. До інновацій в галузі тваринництва належить купівля тварин порід Симентальська, Голштинська, Лімузинська. У 2017 р. відбулася реконструкція вентиляційної системи на примусову вентиляцію.

7. У 2020 р. порівняно з 2016 р. продуктивність корів збільшилася на 3025 кг (97,8 %), середньодобовий приріст великої рогатої худоби – на 275,1 г (у 2 рази) за рахунок оптимізації структури стада та поліпшення умов утримання тварин. Обсяг виробництва молока в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь збільшився на 320,1 ц (у 2,1 рази), приросту великої рогатої худоби – на 29,7 ц (у 3,1 рази).

Пропонуємо комплекс заходів, спрямованих на впровадження інновацій в перспективний план розвитку ТОВ «XXXXXXX»:

1. За рахунок впровадження нових сортів сільськогосподарських культур у 2022 р. урожайність озимої пшениці зросте на 12,7 ц/га, жита – на 10,1 ц/га, кукурудзи на зерно – на 9,7 ц/га, соняшнику – на 2,4 ц/га, а сої – на 2,3 ц/га. ТОВ «XXXXXXX» отримає 2087,8 тис. грн прибутку.

2. Оптимізація посівних площ сільськогосподарських культур спрямована на максимізацію прибутку. Так, за планом на 2022 р. площа озимої пшениці становитиме 950 га (40,6 %), жита – 20 га (0,85 %), кукурудзи на зерно – 700 га (29,91 %), ярого ячменю – 50 га (2,14 %). Питома вага соняшнику в структурі посівної площі підприємства складатиме 12,82 % (300 га), сої – 13,68 % (320 га), що значно менше порівняно з 2020 р. Економічний ефект внаслідок оптимізації складе 1560,9 тис. грн.

3. Застосування ресурсозберігаючих технологій у галузі рослинництва дасть можливість покращити якість земельних угідь та зменшити витрати на виробництво. Пропонуємо до впровадження технологію нульового обробітку ґрунту при вирощуванні озимої пшениці та сої, що дасть можливість отримати відповідно 1889,4 тис. грн і 1157,1 тис. грн.

4. З метою підвищення продуктивності тварин пропонуємо оптимізувати

раціон годівлі. Мінімальна вартість збалансованої кормової суміші складе 30,0 грн. При цьому у складі кормосуміші буде 1,7 кг комбікорму, 2,0 кг сіна конюшини, 5,5 кг пшеничної соломи, 22,2 кг кукурудзяно–соєвого силосу та 6,0 кг кукурудзяного силосу. Зростання валового виробництва молока складе 1809,9 ц. Економічний ефект складе 423,7 тис. грн.

5. У зв'язку з переходом на цехово–потоківу систему утримання корів собівартість 1 ц молока зменшиться на 10,1 грн, що в свою чергу забезпечить збільшення прибутку на 66,3 грн. Економічний ефект становитиме 1876,4 тис. грн.

Таким чином, впровадження інновацій в перспективний план розвитку підприємства дасть можливість в 2022 р. отримати економічний ефект 8995,3 тис. грн. Тому вважаємо, що пропозиції мають практичне значення для ТОВ «XXXXXXXX» Миргородського району.

